

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Problematika zadlužování v České republice
The problem of public and private indebtedness in Czech republic

Diplomová práce

rok odevzdání 2013

vedoucí práce Ing. Jan Pokorný
autor: Jiří Hlaváček

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného, nebo stejného titulu.

V Praze dne 8. dubna 2013

Jiří Hlaváček: _____

Poděkování:

Chtěl bych touto cestou poděkovat vedoucímu této práce Ing. Janu Pokornému za jeho odborné vedení a četné rady, které mi při zpracování této práce poskytl. Jako vedoucí práce mi vždy ochotně poskytl pomoc, zejména pokud se týkalo odborných termínů a konečné úpravy. Bez jeho zkušeností by nebylo možné práci předložit v této podobě.

Dále bych chtěl na tomto místě poděkovat všem pracovníkům Katedry národního hospodářství Právnické fakulty Univerzity Karlovy za jejich přístup a čas na konzultacích, který mi poskytli v průběhu dosavadního studia a při mé účasti v soutěžích studentské vědecké odborné činnosti. Díky jejich trpělivému vedení se mi dostalo mnoho nových informací a znalostí.

Obsah:

Úvod	2
1. Právní předpisy používané při vymáhání peněžitých pohledávek	4
1.1. Vymezení některých právních pojmů	4
1.2. Historie právních předpisů pro vymáhání peněžitých pohledávek	8
1.3. Vývoj právní úpravy 1993-2001 (monopol vymáhání pohledávek výkonem rozhodnutí podle Občanského soudního řádu)	9
1.4. Vývoj právní úpravy 2001-2012 (souběh Exekučního řádu a Občanského soudního řádu – tzv. dvojkolejnost výkonů rozhodnutí a exekucí)	10
1.5. Proces přijetí zákona č. 396/2012 Sb.	13
1.6. Zásadní změny ve vymáhání od 1. 1. 2013	15
1.7. Podzákoné právní předpisy	19
1.8. Exkurs - Insolvenční zákon jako nástroj řešení úpadku	23
1.9. Vztah právních předpisů k zadlužování	24
2. Zadlužení domácností	28
2.1. Vybrané ukazatele zadlužení domácností 1993-2012	28
2.2. Odhad zadlužení domácností pro roky 2013 a 2014	35
3. Zadlužení České republiky státním dluhem	38
3.1. Vymezení pojmu státního dluhu, vazba na rozpočty obcí a krajů	38
3.2. Vybrané ukazatele zadlužení státním dluhem 1993-2012	42
3.3. Odhad zadlužení státního dluhu pro roky 2013 a 2014	45
3.4. Porovnání zadlužení domácností a státu	46
4. Dotazníkové šetření – chování domácností	50
4.1. Popis dotazníku	50
4.2. Vyhodnocení dotazníku	51
4.3. Dodatečné dotazníkové šetření	54
4.4. Rizikové domácnosti	55
5. Shrnutí údajů uvedených v práci	57
6. Návrhy na zlepšení, úvahy de lege lata	59
Závěr práce	62
Seznam použité literatury a pramenů:	66
Seznam tabulek a grafů:	68
Přílohy:	70
Summary:	78
Abstrakt:	79
Klíčová slova v českém jazyce:	80
Key words:	80

Úvod

Tato diplomová práce se bude zabývat výkony rozhodnutí, exekucemi, zadlužováním v České republice a některými jevy, které jsou s ním spojeny. Formálně je práce členěna na několik kapitol, dělených podle popisované problematiky.

Cílem diplomové práce je obecně popsat způsoby vymáhání peněžitých pohledávek v České republice. Metodikou práce jsou popis právního rámce, charakteristiky zadlužení a výpočet jejich odhadu. Některé charakteristiky zadlužení budou prozkoumány dotazníkovým šetřením. Ze získaných informací pak budou zpracovány návrhy na zlepšení stávající situace.

Nejprve budou popsány právní předpisy, kterými se výkony rozhodnutí a exekuce řídí. Právní předpisy budou popsány v historickém kontextu s tím, že jsou popsány změny účinné od 1. 1. 2013. Nakonec budou popsány právní předpisy podzákonné a nezávazný metodický pokyn Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Co je výkon rozhodnutí na peněžitou pohledávku a co je exekuce na peněžitou pohledávku? V obou případech jde o státem legalizované násilí, kterým je dlužník nedobrovolně donucen k finančnímu plnění. Ve vymáhacím řízení je vykonáváno právo, které bylo v jiném, předcházejícím řízení již nalezeno. Exekuční soud již nehodnotí podstatu sporu mezi oprávněným a povinným, ale pouze vykonává předcházející rozhodnutí o výsledku takového sporu, v případě, že rozhodnutí nebylo dobrovolně plněno. Pokud se vymáhá podle zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve zkratce o.s.ř., nazývá se toto řízení „výkonem rozhodnutí“. Pokud se vymáhá podle zákona č. 120/2001 Sb. exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů, ve zkratce e.ř., nazývá se toto řízení „exekucí“. Pokud se vymáhá podle zákona č. 280/2009 Sb. daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, nazývá se toto řízení „daňovou exekucí“.

Následně se diplomová práce bude zabývat údaji o zadlužování domácností. Metodikou při výpočtu odhadovaných hodnot zadlužení je využití výpočtového vzorce průměrného koeficientu růstu u časových řad. Zadlužení domácností je sledováno v časové řadě od roku 1993 do roku 2012, po dobu existence samostatné České republiky. Pro výpočet jsou využity údaje z České národní banky. Na konci kapitoly o zadlužení domácností je

uveden odhad hodnot zadlužení pro rok 2013 a pro rok 2014. Zadlužení domácností bude konfrontováno se zadlužením České republiky. Údaje o zadlužování státu jsou také sledovány za dobu od roku 1993 do roku 2012. Pramenem jsou údaje pocházející od administrátora dluhu - Ministerstva financí České republiky. Na konci kapitoly o zadlužování státu je opět uveden odhad hodnot zadlužení pro rok 2013 a pro rok 2014. Jiné hledisko diplomové práce je uvést některé charakteristické rysy společné pro zadlužení a některé odlišné rysy mezi zadlužením domácností a zadlužením státu.

Údaje o zadlužování budou konfrontovány s dotazníkovým šetřením, které bylo provedeno autorem práce na webových serverech. Šetření mělo za cíl podrobněji prozkoumat některé jevy zjištěné u zadlužování domácností. Zkoumání se týkalo problémů se splácením, využití půjčky či úvěru na bydlení a další údaje.

Smyslem celé práce je zhodnocení těchto jevů s možnými dopady na obyvatele a především ekonomiku České republiky. Na konci práce budou uvedeny návrhy, jak by mohlo dojít k omezení zadlužování bez toho, aby docházelo k nepříznivým sociálním jevům ve společnosti.

1. Právní předpisy používané při vymáhání peněžitých pohledávek

1.1. Vymezení některých právních pojmů

Exekuční řízení se řídí určitými zásadami (principy), které nejsou obsaženy v normách pozitivního práva, ale přesto dochází k jejich uplatnění. Některé zásady jsou společné s řízením nalézacím, některé jsou speciální, platí tedy pouze pro řízení vykonávací. Jednotlivé zásady se neuplatňují izolovaně, ale vzájemně se prolínají.

Zásada oficiality ovládá exekuční řízení ve fázi jeho provádění, a to po nařízení výkonu rozhodnutí, kdy povinnost provést výkon rozhodnutí přechází na soud, nebo provedení exekuce na exekutora, který byl pověřen provedením. Nikdo jiný totiž nemůže výkon rozhodnutí (exekuci) provést, zamezuje se tak svévoli účastníků ve vymáhacích řízeních.

Zásada materiální pravdy vyjadřuje míru pravdivosti a spravedlnosti. Při rozhodování soudu v řízení vykonávacím je soud povinen vycházet z náležitě zjištěného skutkového stavu věci, důkazy ale ve vykonávacím řízení hrají jinou roli, než v řízení nalézacím (kde se právo hledá).

Zásada volného hodnocení důkazů se uplatní ve vykonávacím řízení, pokud dojde v rámci tohoto řízení k hodnocení důkazů. Soud je povinen posuzovat předložené důkazy podle své úvahy, jednotlivě a po té i ve vzájemných souvislostech. Důkazy v řízení zásadně předkládají účastníci tohoto řízení.

Zásada projednací vyžaduje aktivitu ze strany účastníka, zejména povinnost uvádět určité skutečnosti a jejich existenci doložit potřebnými listinami nebo důkazy, tato zásada ovládá zejména řízení nalézací, v řízení exekučním se uplatňuje *zásada vyhledávací*.

Zásada rovnosti procesních stran zajišťuje procesním stranám stejné uplatnění jejich práv před soudem.

V průběhu vykonávacího řízení se uplatní i některé další principy, které jsou charakteristické pouze pro exekuční řízení.

Zásada dispoziční určuje charakter řízení exekučního. Podle § 261 odst. 1 o.s.ř. lze výkon rozhodnutí zahájit *pouze* na návrh oprávněného účastníka. Jen on může rozhodovat o tom, zda bude řízení pokračovat nebo zda se ukončí návrhem na zastavení exekuce.

Zásada rozhodování samosoudcem (předsedou senátu) je výhradním principem exekučního řízení, samosoudce nařizuje výkon rozhodnutí zpravidla bez slyšení povinného,

ústní jednání se koná jen, považuje-li to soud za nutné nebo stanoví-li tak zákon. Některé taxativně vymezené pravomoci předsedy senátu může (podle zvláštního zákona), samostatně provádět vyšší soudní úředník, ostatní pravomoci vykonává buď výlučně samosoudce, nebo pověří jejich provedením odborného pracovníka soudu (soudní tajemník, justiční čekatel apod.).

Zásada ochrany a obrany povinného určuje způsob a rozsah exekuce. Výkon rozhodnutí lze nařídit a provést pouze způsoby stanovenými v zákoně, přičemž rozsah výkonu rozhodnutí musí odpovídat návrhu oprávněného a musí postačit k jeho uspokojení. Pokud oprávněný navrhne způsob zřejmě nevhodný, soud nařídí, jiný vhodnější způsob.

Zásada ochrany třetích osob stanoví, že výkon rozhodnutí smí být prováděn pouze z majetku povinného a chrání třetí osoby, pokud byla exekucí postížena jejich věc. Byla-li exekucí postížena věc třetí osoby, může se tato osoba bránit tzv. *excindační* (vylučovací) žalobou podle § 267 o.s.ř. Soud, nebo exekutor odloží provedení exekuce až do doby, než bude o této žalobě rozhodnuto. Exekutor či soud mohou vyškrtnout věci ze soupisu (to v případě, že není pochyb o tom, že sepsané movité věci patří skutečně někomu jinému, než je dlužník).

Dále jsou popsány principy ve fázi rozvrhu výtěžku z exekuce mezi osoby oprávněné:

Zásada přednosti se uplatní, pokud mají být určité pohledávky uspokojeny z výtěžku před ostatními pohledávkami. Přednostní pohledávky je nutno uspokojit před jinými pohledávkami, bez ohledu na dobu jejich vzniku, vyjadřují zájem společnosti na ochraně určitých subjektů (jedná se například o vyživované dítě, oběti trestných činů atd.).

Zásada priority vyžaduje požadavek zachování zákonem stanoveného pořadí jednotlivých pohledávek.

Zásada proporcionality se použije, pokud rozdělovaný výtěžek nestačí k plnému uspokojení všech pohledávek, které mají stejné pořadí. Potom dojde k rozdělení výtěžku v poměru podle výšky uspokojovaných pohledávek.

Zásadním pojmem pro zahájení řízení výkonu rozhodnutí, exekuce, případně řízení daňové exekuce, je existence exekučního titulu.

Exekuční titul - v občanském soudním řízení je přípustná realizace práv prostřednictvím státního donucení pouze v případě, že bylo právo určeno a prokázáno formou stanovenou zákonem. Exekuční titul je veřejná listina vydaná příslušným orgánem, která je

podkladem pro nařízení výkonu rozhodnutí. Teprve právo uvedené v exekučním titulu je možné nějakým způsobem vykonat. Každý exekuční titul musí splňovat určité náležitosti, které jsou povahy formální nebo materiální.

Materiální náležitosti - novela občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. stanovila v § 261 odst. 1 o.s.ř. materiální podmínky pro vykonatelnost rozhodnutí. Před touto novelou byly materiální náležitosti dovozovány jen výkladem nebo soudní judikaturou. Materiální náležitosti vyjadřují obsahovou určitost exekučního titulu, přičemž exekuční titul musí obsahovat:

- přesné označení účastníků, tedy oprávněného a povinného
- přesné a nepochybné vymezení práv a jim odpovídajících povinností
- přesný rozsah a obsah plnění (je stanoven na základě zjištění nalézacího řízení)
- přesně stanovenou lhůtu k plnění

Formální náležitosti - z hlediska formálních náležitostí musí být rozhodnutí zpravidla konečné, tedy v právní moci a vždy vykonatelné. Někdy je vykonatelnost podmíněna i právní mocí rozhodnutí. Vykonatelnost musí být z exekučního titulu zřejmá, proto tvoří součást rozhodnutí tzv. „doložka vykonatelnosti rozhodnutí“. Rozhodnutí soudu nebo orgánu státní správy může být podkladem pro výkon rozhodnutí, pokud bylo řádně doručeno všem účastníkům řízení, proti tomuto rozhodnutí se již nelze odvolat nebo odvolání nemá odkladný účinek (jedná se tedy o pravomocné rozhodnutí) a ve stanovené lhůtě nabylo provedeno plnění.

Vykonatelnost - způsobilost exekučního titulu vynutit plnění soudním výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Vykonatelnost je předpokladem vynutitelnosti rozhodnutí. Pouze rozhodnutí, která jsou vykonatelná, jsou exekučními tituly. Z hlediska vykonatelnosti musí být splněny podmínky, které jsou formální a materiální povahy.

Jako exekuční titul neslouží jen soudní rozhodnutí (platební rozkaz, elektronický platební rozkaz, směnečný platební rozkaz, trestní příkaz, rozsudek, usnesení). Výkonem rozhodnutí, nebo exekucí je možné vykonat i rozhodnutí vydaná v rozhodčím řízení. To se řídí zákonem č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Hlavním principem tohoto zákona je ten, že spor mezi stranami může vyřídit na místo soudu rozhodce. Ustanovení § 2 odst. 1) stanoví: *Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví*

zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Rozhodnutí, které bylo rozhodcem při řešení sporu vydáno, je vykonatelné ihned po té, co je stranám sporu doručeno. Nelze se proti němu odvolat, proto je rozhodčí řízení označováno za „jednoinstanční“.

Rozhodčí řízení bylo velmi zneužíváno při uzavírání spotřebitelských smluv, které obsahovaly v textu rozhodčí doložky. U nejrůznějších společností byla rozšířena praxe, kdy tyto rozhodčí doložky označovaly jakorozhodce arbitrážní centra či soukromé rozhodčí soudy, nikoliv rozhodčí soudy vzniklé na základě zákona. Proti zneužívání rozhodčích doložek se nejprve postavila judikatura: Ústavní soud v nálezu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, judikoval, že takové rozhodčí doložky jsou ve spotřebitelských smlouvách neplatné. Usnesení Nejvyššího soudu z 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, judikuje, že v rozhodčí doložce se lze dohodnout buď na ad hoc rozhodci fyzické osobě, anebo na stálém rozhodčím soudu. Jenom stálý rozhodčí soud však může vydávat svá vlastní pravidla (statuty a řády), která mohou určit jak jmenování a počet rozhodců, tak i způsob vedení řízení a náklady rozhodčího řízení. Rozhodčí doložka sjednaná ve prospěch např. Sdružení rozhodců, s. r. o., ale i jiných soukromých subjektů, je neplatná, neboť se nejedná o stálé rozhodčí soudy zřízené zákonem.

V důsledku judikatury a praxedošlo ke změnám v zákoně o rozhodčím řízení a to novelou č. 18/2012 Sb. Ta vstoupila v účinnost od 1. 4. 2012 a obsahuje toto ustanovení: § 3 odst. 3) *Sjedná-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná.* Kromě tohoto ustanovení je v zákoně obsažena i pravomoc Ministerstva spravedlnosti České republiky vést seznam rozhodců, kteří mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování sporů. Jiní, než na seznamu uvedení rozhodci, spor ze spotřebitelské smlouvy platně rozhodnout nemohou.

Kromě exekučních titulů vydaných v rozhodčím řízení, či soudním řízení slouží jako exekuční titul i rozhodnutí správních orgánů. Exekučních titulů ve správním řízení je celá řada: Jde například o bloky na pokutu (zkrácené přestupkové řízení), může jít o rozhodnutí ve stavebním řízení nebo také rozhodnutí správce daně dle Daňového řádu. Kromě těchto exekučních titulů je možné vykonat notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti ve smyslu ust. § 274 o.s.ř. Do 31. 12. 2012 mohli sepisovat exekutoři v podstatě za stejných podmínek exekutorské zápisy.

S účinností od 1. 1. 2013 mohou být správní rozhodnutí vykonávány pouze v exekučním řízení, nebo v daňovém řízení. Nelze je vykonat v řízení výkonu rozhodnutí u soudu. Podrobnosti budou popsány v dalších částech této práce.

Návrh na zahájení řízení- nezbytnou náležitostí zahájení vymáhacího řízení na peněžité plnění je proces, kterým se takové řízení zahájí. Platí zde zásada dispoziční, která byla popsána na začátku této kapitoly. Pokud se oprávněný věřitel obrátí na exekuční soud s tvrzením, že mu dlužník nezaplatil, co mu bylo uloženo, předloží exekuční titul a splní další předepsané náležitosti, zahájí soud vymáhací řízení. Návrh na zahájení řízení se podává u místně příslušného soudu, tj. soudu, v jehož obvodu má dlužník své bydliště (sídlo). Protože známe dva druhy vymáhacích řízení: „řízení výkonu rozhodnutí“ podle o.s.ř. a „exekuční řízení“ podle e.ř., budou se návrhy na zahájení těchto řízení v něčem shodovat a v něčem lišit. U obou návrhů musí být uveden oprávněný, dále dlužník, výše pohledávky a exekuční titul (to, co má být splněno). V návrhu na výkon rozhodnutí musí být dále uveden způsob výkonu rozhodnutí, v návrhu na exekuci musí zase být uveden exekutor, který má být pověřen k provedení exekuce. Kromě dvou uvedených vymáhacích řízení lze vymáhat pohledávky „daňovým řízením“ podle Daňového řádu. Vymáhat však mohou pouze ty subjekty, které vymáhají peněžité plnění jako příjem do veřejného rozpočtu.

Není-li návrhu, žádné vymáhací řízení není zahájeno, soud nikdy nepostupuje z úřední povinnosti („ex offio“). Záleží jen na oprávněném, zda a jak dlouho počká na dobrovolnou úhradu ze strany dlužníka, nebo zda zahájí vymáhání dluhu pomocí soudního řízení.

1.2. Historie právních předpisů pro vymáhání peněžitých pohledávek

Vymáhání exekucí není na našem území žádnou novinkou, tyto instituty znalo i právo v Rakousko-Uhersku, když na území dnešní České republiky byly vymáhány pohledávky těmito zákony: Civilní soudní řád č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských věcech právních upravoval řízení nalézací, exekuci se věnovaly samostatné exekuční předpisy: Zákon č. 78/1896 ř. z., kterým se zavádí zákon o řízení exekučním a zajišťovacím, zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím, exekuční řád.

Procesem recepcí právního řádu Rakousko-Uherska po roce 1918 do právního řádu nově vzniklé demokratické Československé republiky došlo k tomu, že na Slovensku platily právní předpisy pro Uhersko a část monarchie (Zalitavsko) a na území dnešní České republiky

platily zákony pro Rakousko a část monarchie (Předlitavsko). Zákony platily po celou dobu existence Československé republiky až do roku 1950, kdy byl přijat zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanských. Tímto nově přijatým zákonem došlo ke sjednocení právní úpravy pro českou i pro slovenskou část státu. Ve stejném roce byl přijat i Občanský zákoník a mnoho dalších zákonů. Odrážely se tak změny, ke kterým došlo na území Československa po událostech v únoru 1948: Zavádění totalitního státu, potlačení práv k soukromému vlastnictví a omezení vlastnických práv obecně, v procesním právu pak nerovnost účastníků před soudem a podřízenost soudnictví jiným složkám státní moci. Novelizace občanského práva hmotného a procesního v padesátých letech dvacátého století byla výsledkem tzv. právní dvoutletky. Právní předpisy přijaté v této době byly po zhruba deseti letech nahrazeny právními předpisy, které známe v současnosti:

Od 1. 4. 1964 nabyl účinnosti, zákon č. 99/1963 Sb. Stejně datum účinnosti má i Občanský zákoník, který byl publikován pod č. 40/1964 Sb. Od 1. 1. 2014 nabude účinnosti Nový Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.).

1.3. Vývoj právní úpravy 1993-2001 (monopol vymáhání pohledávek výkonem rozhodnutí podle Občanského soudního řádu)

Občanský soudní řád je základní procesní předpis, podle kterého se řídí prakticky jakékoliv řízení v občanskoprávní věci u soudu. Je užíván rovných padesát let. Byl mnohokrát novelizován. Tím se povedlo dosáhnout toho, že zákon vzniklý v dobách hluboké totality lze užít i v současné době. Každá z novelizací přinesla do zákona nějaký nový prvek (úpravy doručování, koncentrace řízení a pod). Je zřejmé, že změny byly postupem doby stále častější, vynucené praxí v běžném životě, kdy došlo ke zpoždování práva o proti mnohdy bouřlivým jevům např. v ekonomice a v politice.

období	počet novelizací v období	poznámka
1963 až 1989	5	totalitní ČSSR
1990 až 1992	4	ČSFR
1993	3	Česká republika
1994	3	
1995	7	
1996	3	
1997	2	
1998	3	

1999	2	
2000	11	

tabulka č. 1 zachycující počet novelizací zák. č. 99/1963 Sb. mezi lety 1963 až 2000

zdroj: autor práce

Až do 31. 8. 2001 bylo možné pohledávky vymáhat pouze podle Občanského soudního řádu. V podobě platné po přijetí zákona č. 370/2000Sb. došlo při vymáhání peněžitých pohledávek k zavedení druhé možnosti, jak vymáhat pohledávky od dlužníků. Vedle dosavadních řízení výkonu rozhodnutí podle o. s. ř. byl zaveden institut exekuce podle zákona č. 120/2001 Sb. (Exekuční řád; e.ř.). Důvody, proč byl takový zákon přijat a jeho praktické dopady jsou uvedeny v další části práce.

1.4. Vývoj právní úpravy 2001-2012 (souběh Exekučního řádu a Občanského soudního řádu – tzv. dvojkoľejnost výkonů rozhodnutí a exekucí)

S účinností od 1. 9. 2001 došlo k přijetí zákona č. 120/2001 Sb. Tento zákon zavedl institut tzv. soudního exekutora, což je soukromá a relativně velmi samostatná osoba, která má od státu pověření vymáhat pohledávky jménem státu a pod jeho ochranou. Důvodová zpráva definuje soudního exekutora takto: *„Institut soudního exekutora, který je tímto zákonem nově zřizován, je založen na principu, že jakákoli činnost exekutora začíná tam, kde končí činnost soudu v nalézacím řízení. Činnost soudu tak končí vydáním pravomocného soudního rozhodnutí, v němž je autoritativně rozhodnuto o výši peněžité pohledávky, jejího příslušenství a její splatnosti nebo o obsahu a rozsahu nepeněžitého plnění. ... Exekutor je státem jmenovaná a zmocněná osoba k výkonu exekuční činnosti. Exekutora jmenuje na návrh Exekutorské komory České republiky ministr spravedlnosti. Počet exekutorů (resp. exekutorských úřadů) je omezen principem "numerus clausus"; o počtu těchto úřadů tak rozhoduje po vyjádření komory exekutiva (ministerstvo).... Komora plní v této koncepci důležité administrativní, kontrolní a dozorové funkce; nevyužije-li svých oprávnění, může rozhodnout v jednotlivých případech ministerstvo bez její účasti. Uplatnění kárné odpovědnosti exekutora je rozděleno mezi komoru, ministra a předsedu okresního soudu jako kárné žalobce a obecný soud, který může přezkoumat rozhodnutí kárného senátu komory o kárném provinění exekutora.“¹* Původní poslanecký návrh zákona předpokládal přenos pravomoci státu s tím, že soudy budou „odlehčeny“ či tzv. „odbřemeněny“ od vymáhání

¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudních exekutorech (exekuční řád) ze dne 8. 10. 1999, poslanecký návrh, obecná část, převzato z ASPI, LIT14429CZ

rozhodnutí, které vydaly. Aby nemohlo dojít k zneužití pravomoci státu ze strany exekutorů, zakotvil do návrhu zákona zákonodárce některé důmyslné mechanismy: „Přenosem některých pravomocí státu (soudů) na exekutory, při zachování pravomoci soudů i v této oblasti, dojde na základě tohoto zákona k odlivu části agendy, dosud vykonávané výlučně soudy, na nově ustavované soudní exekutory. Soudům se tím umožní soustředit převážnou část jejich potenciálu na nalézací řízení, v němž je jejich úloha nezastupitelná. Materiální zainteresovaností soudních exekutorů na výsledcích exekuce dojde nepochybně ke zvýšení efektivity vymáhání pohledávek, a to při důsledném zachování ústavních kautel zákonnosti. Tyto kautely jsou zejména garantovány podrobnou procesní úpravou obsahu a rozsahu činnosti exekutora a jeho přesného postupu při provádění exekuce.“² Proč ale vlastně došlo k zavedení exekucí a vzniku nového právního povolání - tedy soudního exekutora? Návrh zákona byl přijat po převzetí zkušeností z jiných států, jak dokládá další část důvodové zprávy: „Ve státech, kde byl institut soudních exekutorů již zaveden, je statisticky evidována vyšší efektivnost vymáhání pohledávek. V průměru se v odborných pramenech uvádí zvýšení efektivity o 70%. Dalším efektem je snížení počtu případů, kdy jsou pohledávky vymáhány nezákonným způsobem, neboť při rychlém vymožení soudem přisouzených nároků není důvod uchýlovat se k nestandardním a v řadě případů i nezákonným řešením. Jako nepřímý důsledek efektivnosti exekučního řízení je zaznamenáno i snížení nápadu zejména u sporné občanskoprávní agendy, neboť účinná a rychlá exekuce vede strany sporu k úsilí dosáhnout mimosoudního narovnání sporu zejména proto, aby se vyhnuly nákladům jak nalézacího, tak exekučního řízení. V zemích střední a východní Evropy již institut exekutora byl zaveden v Polsku, Maďarsku a ve Slovenské republice (zákon č. 233/1995 Z.z.). Mezinárodní unie soudních exekutorů (vykonavatelů) se sídlem v Paříži, vznikla z podnětu Francie a Belgie v roce 1952. V současné době jí tvoří 21 států Evropy, Ameriky a Afriky. Jejím posláním je chránit stavovské zájmy exekutorů. Je současně i konzultativním členem Rady Evropy.“³ Návrh nového zákona byl přijímán i s ohledem na nadcházející vstup České republiky do Evropské unie a závazky České republiky v oblasti vymahatelnosti práva. Pokud tedy měli věřitelé do 31. 8. 2001 jen jednu možnost, jak vymáhat pohledávky, tak od 1. 9. 2001 byly zakotveny do právního řádu vedle „výkonů rozhodnutí“ ještě i „exekuce“. Hovoří se o tzv. „dvojkolejnosti“, tedy dvou zákonech umožňujících vymáhat pohledávky. Je na věřiteli, pro který ze způsobů vymáhání se rozhodne, když každé z řízení má jiné náležitosti na zahájení

² Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudních exekutorech (exekuční řád) ze dne 8. 10. 1999, poslanecký návrh, obecná část, převzato z ASPI, LIT14430CZ

³ Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudních exekutorech (exekuční řád) ze dne 8. 10. 1999, poslanecký návrh, obecná část, převzato z ASPI, LIT14431CZ

(návrhu), jiný průběh a klade jiné nároky na oprávněného věřitele. Občanský soudní řád i Exekuční řád jsou zákony, které byly dále novelizovány. Některé novelizace reflektovaly vstup České republiky do struktur Evropské unie. Je patrné, že byly velmi časté, rekordním je v tomto ohledu rok 2006, kdy došlo ke změně zhruba jednou za tři týdny.

období	počet novelizací
2001	8
2002	6
2003	1
2004	10
2005	8
2006	16 (!)
2007	1
2008	9
2009	8
2010	3
2011	10
2012	8

tabulka č. 2 zachycující počet novelizací zák. č. 99/1963 Sb. mezi lety 2000 až 2012

zdroj: autor práce

Zákon č. 396/2012 Sb. je významný v tom, že po 11 letech „dvojkolejně“ právní úpravy omezuje vymáhání peněžitých pohledávek výkonem rozhodnutí (vyjma výživného na nezletilé děti a dalších vyjmenovaných způsobů výkonů). Podrobněji bude tato změna popsána v následující kapitole. Jak byl novelizován druhý ze zákonů?

období	počet novelizací
2002	1
2003	2
2004	5
2005	1
2006	5
2007	2
2008	4
2009	7

2010	1
2011	2
2012	3

tabulka č. 3 zachycující počet novelizací zák. č. 120/2001 Sb. mezi lety 2002 až 2012

zdroj: autor práce

Čtenáři, který všechny novely sledoval až k této části textu uvádím, že za dobu od roku 1963 do roku 2012, tedy za 49 let, byl Občanský soudní řád novelizován 131x, tedy zhruba 2,7x ročně. Exekuční řád byl novelizován 33x. Všechny novely e.ř. byly ale za dobu 2001 až 2012, tedy za 11 let. Jde tak o průměrně 3 novely ročně, tedy ještě více, než u o.s.ř. Některé zákony jsou novely jak e.ř., tak i o.s.ř. Pokud se v médiích v minulosti objevily pojmy jako „legislativní smršť“, či „legislativní bouře“, bylo tím formou mediální zkratky vyjádřeno, jak často se u nás mění zákony.

Bohužel se u zákonodárců stalo běžnou praxí využívání „přílepků“, kdy je v jediném souhrnném zákoně několik novelizací spolu vůbec nesouvisejících zákonů. Na tuto nežádoucí praxi směřuje i kritika Ústavního soudu. Právní řád České republiky je díky této praxi opravdu matoucí a nepřehledný.

1.5. Proces přijetí zákona č. 396/2012 Sb.

Nový zákon č. 396/2012 byl ve Sbírce zákonů rozeslán dne 26. 11. 2012. Celý legislativní proces projednávání zákona je zachycen v následujících zobrazeních. Přijetí nové právní úpravy bylo poměrně komplikované: Ve Sněmovně byla přijata verze odlišná od původního vládního návrhu (došlo ke změnám na základě pozměňovacích návrhů poslanců). Takto přijatý text zákona byl v legislativním procesu předložen Senátu, ten do textu vložil další změny. Pozměněný text byl vrácen zpět Sněmovně k dalšímu hlasování. V novém hlasování došlo k tomu, že se poslanci vrátili k původnímu vládnímu návrhu a schválili jej v podstatě v původním textu. Samotný legislativní proces byl dokončen předložením k podpisu prezidentu republiky. K předání k podpisu došlo dne 26. 9. 2012, prezident zákon podepsal dne 9. 10. 2012. Podpis tohoto zákona však nebyl jistý, v té době prezident Václav Klaus vetoval některé pro vládu velmi důležité zákony. Veto prezidenta u jiných zákonů bylo přehlasováno ke konci prosince roku 2012, což se dále projevilo na nejistotě subjektů, jichž se vetované zákony dotýkaly.

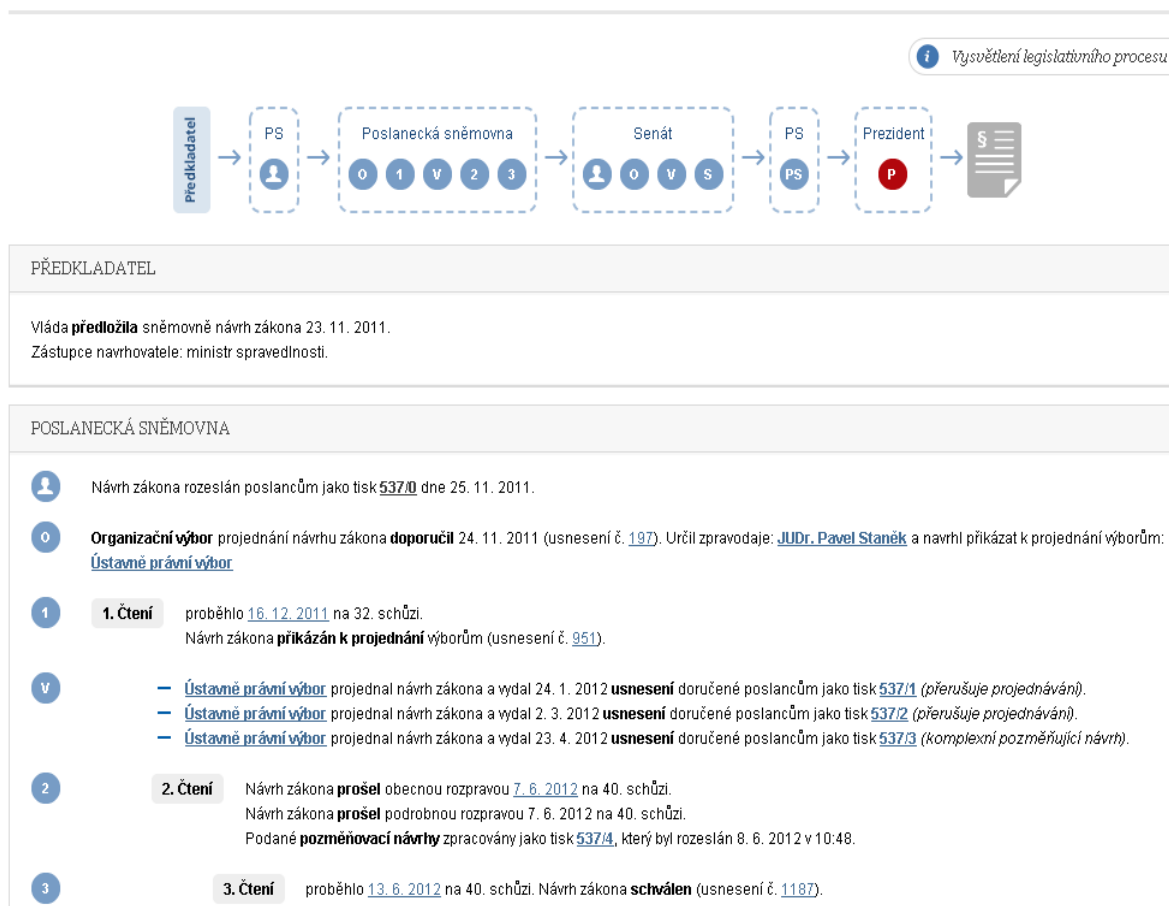
V případě zákona č. 396/2012 Sb. došlo ke zdržení na straně Ministerstva vnitra, resp. při publikaci ve Sbírce zákonů, když oficiální text zákona byl ve sbírce publikován dne 26. 11. 2012. Uvědomíme-li si, že účinnost nově přijatého zákona byla stanovena na 1. 1.

2013, na seznámení se s novým zákonem měly všechny subjekty v podstatě měsíc a to včetně Vánoc. Dopady přijaté novely pro chod soudů, exekutorů a pro účastníky řízení budou podrobněji popsány v následující kapitole

Sněmovní tisk [537](#)

Novela z. - občanský soudní řád

Stav projednávání ke dni: 25. listopadu 2012

obrázek č. 1 Proces přijetí zákona č. 396/2012 Sb. „O odstranění dvojkolejnosti“, první část, převzato z webu Poslanecké sněmovny, zdroj autor práce

SENÁT	
	Poslanecká sněmovna postoupila dne 25. 6. 2012 návrh zákona Senátu jako tisk 375/0 .
	Organizační výbor dne 26. 6. 2012 stanovil garančním výborem Ústavně-právní výbor (JUDr. Jiřina Rippelová).
	<ul style="list-style-type: none"> – Ústavně-právní výbor projednal návrh dne 10. 7. 2012 a přijal usnesení č. 224 (<i>ořerušuje projednávání</i>). – Ústavně-právní výbor projednal návrh dne 17. 7. 2012 a přijal usnesení č. 234, které bylo rozdáno jako tisk 375/1 (<i>pozměňovací návrhy</i>).
	Návrh projednán dne 18. 7. 2012 na 24. schůzi Senátu. Senát návrh vrátil sněmovně s pozměňovacími návrhy (usnesení č. 678).
POSLANECKÁ SNĚMOVNA	
	Návrh zákona ve znění, ve kterém byl postoupen Senátu rozeslán 25. 7. 2012 poslancům jako tisk 537/5 . Dokument Senátu doručen sněmovně a rozeslán 25. 7. 2012 poslancům jako tisk 537/6 . O návrhu zákona vráceném Senátem hlasováno 19. 9. 2012 na 46. schůzi. Sněmovna setvala na původním návrhu zákona (usnesení č. 1270).
PREZIDENT	
	Zákon doručen prezidentovi k podepsání 26. 9. 2012. Prezident zákon podepsal 9. 10. 2012.

Písemné pozměňovací návrhy

Číslo	Předkladatel	Dokument	Datum
2065	Stanislav Křeček	03408-01762.doc (25 KB)	23. 4. 2012
2085	Pavel Staněk	03421-01770.doc (52 KB) 03421-01771.doc (89 KB)	24. 4. 2012
2155	Pavel Staněk	03443-01827.doc (80 KB) 03443-01828.doc (43 KB) 03443-01829.doc (61 KB)	27. 4. 2012
2570	Jana Suchá	03568-02044.doc (26 KB)	5. 6. 2012
2574	Jeroným Tejc	03572-02049.doc (20 KB)	5. 6. 2012
2584	Boris Šťastný	03582-02064.doc (25 KB)	5. 6. 2012

obrázek č. 2 Proces přijetí zákona č. 396/2012 Sb. „O odstranění dvojkoľejnosti“, druhá část, převzato z webu Poslanecké sněmovny, zdroj autor práce

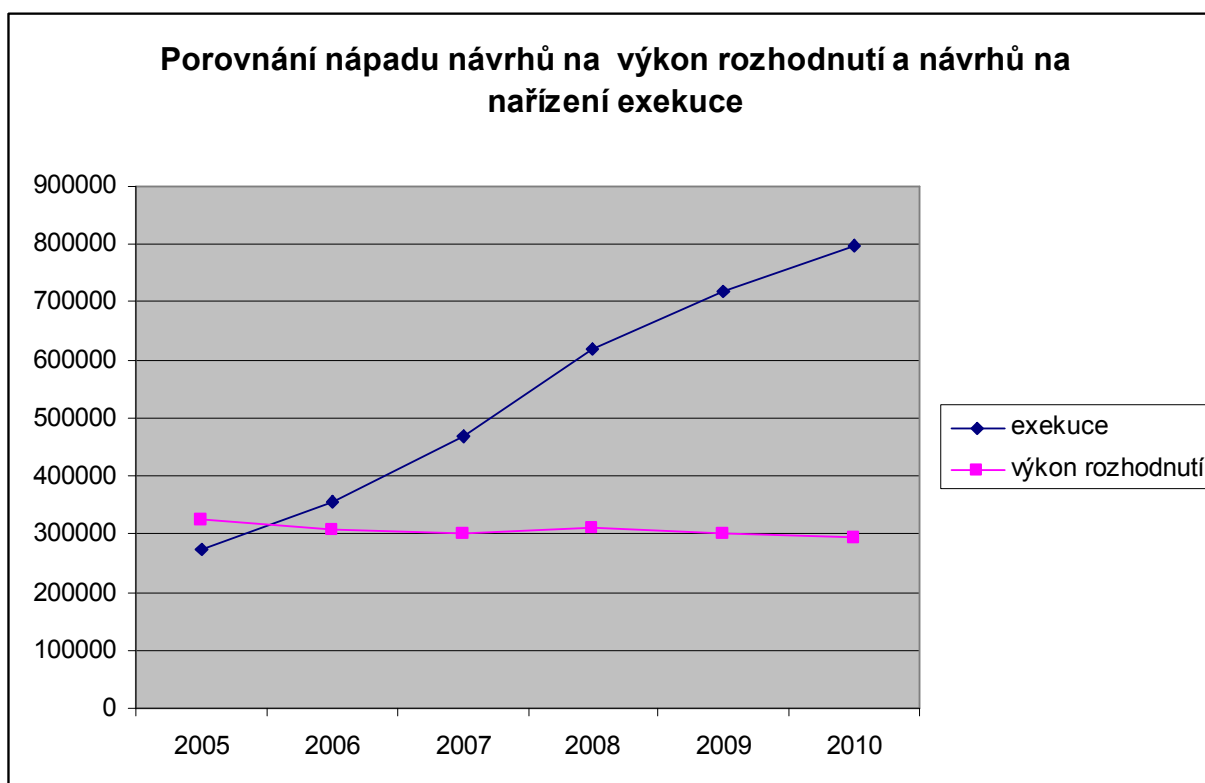
1.6. Zásadní změny ve vymáhání od 1. 1. 2013

Zákon č. 396/2012 Sb., kterým došlo k další změně při vymáhání pohledávek, nabyt účinnosti dne 1. 3. 2013. Vedle tohoto zákona byla přijata i tzv. technická novela č. 404/2012 Sb. Oba tyto předpisy obsahují téměř 100 novelizačních bodů u výkonů rozhodnutí a 136 bodů v exekučním řádu. Dotýkají se dalších 19 zákonů. Jde o největší změnu procesního práva po roce 2000.

Hlavní motivací k přijetí nové právní úpravy je úspora peněz ve státním rozpočtu – kapitole Ministerstva spravedlnosti České republiky. Novela totiž (ještě více, než v minulosti), přesouvá vymáhání peněžitých pohledávek ze soudů na soudní exekutory (to platí zejména pro osoby soukromého práva, které by chtěly vymáhat pohledávky po jiných

osobách). Dále přesouvá ze soudů vymáhání pohledávek, které mají různé osoby veřejného práva (obce, správy sociálního zabezpečení apod.) opět buď na exekutory, anebo na vymáhání daňovou exekucí dle daňového řádu. Tímto dojde k redukci provozních nákladů soudů na provádění řízení výkonu rozhodnutí). V důvodové zprávě k této novele se lze dočíst: „Navrhované omezení dvoukolejnosti by mělo přinést především zrychlení a zefektivnění výkonu exekučních titulů, sjednocení postupu při výkonu většiny z těchto titulů a v neposlední řadě i úspory výdajů ze státního rozpočtu vynakládaných podle platné právní úpravy na soudní výkon rozhodnutí. Uvolněné personální kapacity bude možno použít pro výkon soudnictví v jiných oblastech a zrychlit tak chod justice v nalézacím řízení“.⁴ Jak je patrné z citace, je opět argumentováno tzv. „odbřemeněním“ soudů.

Počet exekucí, které jsou nařizovány u soudů (ačkoliv je po nařízení dále vede a vykonává exekutor) neustále rostl do roku 2011, kdy jich bylo 936.000. V roce 2012 se počet exekucí poprvé snížil, když jich bylo nařízeno 820.420. Počet výkonů rozhodnutí se ustálil na 300.000. Součtem obou údajů dojdeme k počtu 1.236.000 vymáhacích řízení za rok 2011 a 1.112.420 vymáhacích řízení za rok 2012 (nejsou zachyceny na následujícím grafu):

obrázek č. 3 Porovnání nápadu výkonů rozhodnutí a exekucí 2005-2010. důvodová zpráva k zákonu o odstranění dvojkolejnosti, Zdroj Ministerstvo spravedlnosti

⁴ Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti k zákonu o odstranění dvojkolejnosti

Důvod, proč bylo pro mnohé věřitele atraktivnější exekuční řízení a nikoliv řízení výkonu rozhodnutí, spočívá v náležitostech návrhu na zahájení řízení. U řízení výkonu rozhodnutí oprávněný věřitel musí znát způsob, kterým má být od dlužníka vymožena dlužná částka (tedy určit, kde je dlužník zaměstnán v případě, že chce podat návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Jiným způsobem výkonu je uvést číslo účtu, chce-li vymoci svou pohledávku výkonem rozhodnutí příkázáním pohledávky srážkou z účtu u peněžního ústavu. Nutné je také uhradit soudní poplatek za nařízení (který je od 1. 1. 2013 stanoven na 5 % z dlužné částky, minimálně 1.000,-Kč). Z výše uvedeného je patrné, že v řízení výkonu rozhodnutí musí oprávněný věřitel znát o dlužníkovi poměrně dost informací a navíc investovat část peněz do soudního poplatku a to v situaci, kdy by naopak peníze rád vymohl.

Při podání návrhu na nařízení exekuce musí oprávněný věřitel znát jen jednu informaci - na jakého exekutora se on sám chce obrátit, aby mu vymohl pohledávku. Na rozdíl od soudního řízení, zde oprávněný věřitel neplatí žádný soudní poplatek. Navíc exekutor si všechny údaje o dlužníkovi zjistí dálkovými přístupy z databází bank, databází o zdravotním pojištění, databází MPSV, České správy sociálního zabezpečení, z katastru nemovitostí a dalších podobných veřejných i neveřejných registrů a databází. Na rozdíl od soudů v řízení výkonu rozhodnutí, totiž exekutoři mají k těmto registrům ze zákona zřízen přístup (soudy nikoliv).

Zvážíme-li, že v případě návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí musí oprávněný věřitel vynaložit náklady spočívající v soudním poplatku, musí mít určitou znalost o majetkových poměrech dlužníka a nic z toho nemusí ani vědět a ani uvést při zahájení soudní exekuce, je jasné, že raději zahájí exekuční řízení. Autor práce se domnívá, že právě to je pravá příčina trvalého růstu počtu exekučních řízení, neboť pro oprávněného věřitele je mnohem snazší a levnější zahájit exekuční řízení. Tento trend je po novele ještě více posílen.

Mezi další instituty zavedené novým zákonem patří také to, že se nebude vydávat usnesení o nařízení exekuce a pověření exekutora (jako je tomu dopsud), nýbrž bude pouze vydána listina o tom, že je exekutor pověřen provedením exekuce. Listinu o pověření vydá soud, proto je na zvážení úvaha, zda dojde k proponované úspoře personálních nákladů na zaměstnance soudu (které byly uvedeny v důvodové zprávě). Pro povinné dlužníky to znamená jednu podstatnou změnu: Do usnesení bylo možné podat odvolání, neboť usnesení soudu bylo jedním z druhů soudních rozhodnutí, do kterých bylo odvolání umožněno. Do listiny, tj. přípisu (dopisu) se již odvolat nelze (neboť nejde o rozhodnutí). Povinný dlužník je tak fakticky omezen v možnosti přezkumu u nadřízeného stupně soudu. Tato disproporce má

být vyvážena širšími možnostmi dlužníka k přezkumu postupu exekutora u exekučního soudu, jak uvádí důvodová zpráva: *Vypuštění rozhodování soudu o nařízení exekuce by rovněž mělo přispět ke zrychlení exekučního řízení a zároveň k odbřemenění soudů od agendy, která je svojí povahou spíše formální a z hlediska ochrany oprávněného neefektivní. Povinní podávají odvolání proti usnesení o nařízení exekuce asi v 1% všech případů. Soudy by se tak v souvislosti s exekučním řízením mohly soustředit na rozhodování ve věcech, které formální povahu nemají, např. o návrzích na zastavení nebo na odklad exekuce, o nichž nerozhodl soudní exekutor, nebo o opravných prostředcích proti rozhodnutím soudních exekutorů v exekučním řízení. Uvolnění kapacit soudů by rovněž mohlo vést k intenzivnějšímu výkonu dohledu nad činností soudních exekutorů⁵. Povinný dlužník se fakticky může bránit podáním návrhu na zastavení řízení, což je institut, který znala i právní úprava platná do 31. 12. 2012. Je k úvaze, zda v předchozí citaci uvedené jedno procento případů odvolání znamená úsporu právě jednoho procenta nákladů na personál u soudů. Nebo zda jde o relevantní důvod, proč dlužníky zcela připravit o tuto formu přezkumu rozhodnutí soudu prvního stupně. Praxe ukáže, jak se skutečně změnila situace v této oblasti. Zda skutečně dojde k odbřemenění soudů, či nikoliv, to bude možné zhodnotit v polovině roku 2013, kdy budou známá statistická data za první pololetí platnosti nového zákona.*

Nová právní úprava přináší problémy spojené s předáváním spisů dosavadních výkonů rozhodnutí k exekutorům, kdy se znění zákona č. 396/2012 Sb. vykládá pomocí právně nezávazných metodických pokynů. Vedle podzákoných právních předpisů (jakými jsou např. vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR) se výklad zákona dotváří i dalšími opatřeními spíše technického charakteru. Protože se s účinností od 1. 1. 2013 spisy výkonů rozhodnutí vedených podle Občanského soudního řádu musí předat exekutorům a tímto úkonem se z nich stanou exekuce podle Exekučního řádu, musí také dojít ke stanovení postupu, jak takový pohyb spisů od soudů k exekutorům zaznamenat a jak jej evidovat. Postup by měl být pokud možno jednotný v rámci celé České republiky. To je důležité například pro pozdější vyhledání spisů, či jejich případnou archivaci ve smyslu zákona O archivnictví a spisové službě č. 499/2004 Sb. Dne 20. 12. 2012 byl na soudy rozeslán metodický pokyn č. 634-2010-LO-SP/88, který upravuje postup při předávání spisů. Text pokynu a průvodní dopis ministra spravedlnosti je přílohou této práce.

⁵ Důvodová zpráva Ministerstva spravedlnosti k zákonu o odstranění dvojkolejnosti

1.7. Podzákonné právní předpisy

Hlavním z podzákonných předpisů v oblasti procesního práva je Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy. Instrukce byla publikována pod č. 505/2001-Org. - 1/2002 Sbírkou instrukcí a sdělení Ministerstva spravedlnosti ČR. Jde o obecně závazný právní předpis - vyhlášku. Vyhláška přímo navazuje na předpisy procesního práva, když rozpracovává podrobněji činnost soudu. Jako všechny předpisy v této oblasti, byla i instrukce 17x novelizována, mnoho novelizací bylo publikováno s oddělenou účinností (část novelizace publikované v jedné vyhlášce platila jindy, než další část vyhlášky). Formálně je instrukce členěna do několika částí. Část první má šest hlav, které se týkají organizace práce u soudu, činnosti odborných zaměstnanců soudu, řízení před soudem, rozhodování soudu v přípravném řízení, důstojnosti soudního jednání a užití některých technických prostředků v postupech soudů. Souhrnně lze říci, že část první se zabývá řízením před soudem až do doby pravomocného skončení věci.

Část druhá je členěna na dvě hlavy, první se zabývá výkonem rozhodnutí v trestních věcech a druhá hlava druhé části se zabývá výkonem rozhodnutí v občanskoprávních věcech. Úpravě výkonů rozhodnutí bude věnován podrobnější popis v následující pasáži práce, neboť dojde k její úpravě právě v souvislosti s přijetím zákona č. 396/2012 Sb.

Část třetí instrukce se zabývá kancelářskými pracemi u soudů. Jde o administrativní postupy upravující například evidenci spisů, jejich pohyb po odděleních, vykazování věcí (napadených žalob a dalších podání), evidence lhůt a nahlížení do spisů. Laická veřejnost se kromě samotného ústního jednání či hlavního líčení v jednacích síních u soudů může seznámit právě s těmito projevy činnosti zaměstnanců soudů. Jakákoliv žaloba, či jiné podání k soudu se musí evidovat, je zde velmi přesně vymezeno, jak se to činí, kdo a jak může manipulovat s takovou písemností a jak je evidována. Dále je zde upraveno například i razítkování (jaký druh jakých razítek kam lze otisknout, kde lze otisknout razítko se státním znakem, evidenci těchto razítek apod.). Tato ustanovení instrukce se také mění v závislosti na postupující elektronizaci písemností a spisů. Je upraveno, které pomůcky jsou vedeny již jen v elektronické podobě. Logicky do této části instrukce patří i úprava správní agendy soudů (rejstřík „Spr“). Jde o činnost soudu směřující k zabezpečení chodu, evidence pracovněprávních pomůcek (osobních spisů zaměstnanců), evidence plných mocí, organizace rozvrhu práce, jako jedné z pomůcek určujících klíč, podle kterého jsou děleny písemnosti mezi jednotlivé zaměstnance soudu. Ti o nich mohou rozhodnout (tedy i soudce rozhodující o žalobách). Dle této části instrukce se evidují znalci a tlumočníci.

Části čtvrtá a pátá instrukce upravují činnost notářů, jako soudních komisařů v řízení o dědictví. Někteří z notářů jsou jmenováni v obvodu soudu do funkce soudních komisařů a z titulu této funkce vlastně vykonávají soudní moc. Instrukce tak upravuje jednotně postup pro všechny komisaře v řízení o dědictví, aby byla všem účastníkům řízení v celé České republice zajištěna rovnost v tomto druhu řízení. Je nutné také zajistit evidenci spisů a písemností v nich uložených, pohyb spisů a opět je také upraveno, kdo s nimi vlastně může manipulovat a jakým způsobem

Šestá část instrukce se zabývá přechodnými a závěrečnými ustanoveními, dále jsou zde uvedeny přílohy instrukce. Instrukce je obsáhlá a i když jde o podzákoný právní předpis, má značný vliv na vlastní průběh řízení u soudu. Jedná se o velmi důležitý podzákoný předpis českého procesního práva.

Vedle instrukce č. 505/2001-Org. - 1/2002 se ještě výkony rozhodnutí zabývá další podzákoný předpis - Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 10. 1. 2007, č.j.494/2006 – ODS – Org., kterou se mění Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 21. 8. 1996, č.j. 1360/95 – OOD, kterou se vydává Řád pro soudní vykonavatele. Ten definuje velmi podrobně

- kdo jsou vykonavatelé
- jakými pokyny a od jakých osob se musí řídit
- podrobně popisuje průběh jednotlivých způsobů výkonů rozhodnutí a oprávnění vykonavatele

V souvislosti s přijetím zákona č. 396/2012 Sb. dojde i ke změně této instrukce (zejména v oblasti výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí), budou v ní ponechány bez změny pasáže týkající se provedení výkonu rozhodnutí nepeněžitých plnění. Postup vykonavatele při výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí je upraven samostatnou instrukcí ministerstva spravedlnosti. Jaký rozsah oprávnění vykonavatel v nepeněžitém výkonu rozhodnutí má, je ilustrováno na výkonu rozhodnutí vykázaním ze společného obydlí: *„Výkon rozhodnutí předběžného opatření, aby povinný dočasně opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí nebo aby se zdržel setkávání s osobou, kterou soud v usnesení označil a nenavazoval kontakty s ní /§ 76b/, se provede tak, že vykonavatel v součinnosti s příslušnými státními orgány vykáže povinného ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný drží a uloží je u pracovníka soudu, pověřeného vést evidenci úschov podle § 352 o.s.ř. Vykonavatel v souladu s vykonávaným předběžným opatřením popř. též zakáže povinnému, setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Vykonavatel zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při*

výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě.“⁶ Provedení tohoto výkonu rozhodnutí nepeněžitého plnění je vázáno na vydání usnesení o nařízení předběžného opatření, konkrétní provedení výkonu je však rozvedeno až právě v podzákoně právní normě.

Podobným prováděcím předpisem, jakým je Instrukce Ministerstva spravedlnosti České republiky -vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy - je pro oblast exekucí vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 418/2001 Sb. o postupech při výkonu exekuční a další činnosti ze dne 19. 11. 2001. Tato vyhláška byla dvakrát novelizována, vyhláškami č. 463/2009 Sb. a č. 491/2012 Sb. Jde o poměrně krátkou vyhlášku, která v podstatě upravuje způsob protokolace, součinnosti třetích osob, doručování a předložení exekutorského spisu k soudu. Vedle toho upravuje možnost elektronického spisu a elektronickou dražbu. Náklady exekuce jsou upraveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 330/2001 Sb. ze dne 5. 9. 2001 o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem. Vyhláška byla novelizována vyhláškami č. 233/2004 Sb.; č. 291/2006 Sb.; č. 94/2007 Sb.; č. 330/2008 Sb.; č. 368/2009 Sb.; č. 63/2012 Sb. a č. 490/2012 Sb. Platí zde zásada, že čím vyšší dlužná částka, tím vyšší náklady na její vymáhání? Pro zjištění, kolik by měl povinný dlužník uhradit celkem na všech nákladech řízení, byla využita kalkulačka na stránkách Exekutorské komory České republiky. Zadány byly tři dlužné částky: 10,-Kč; 1.000,-Kč a 10.000,-Kč. Výsledky jsou uvedeny v grafické podobě:

obrázek č. 4 dlužná částka 10,-Kč, zdroj: autor práce, zpracováno podle <http://ekcr.cz/?p=kk>

⁶Čl. 47b Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 10. 1. 2007, č.j. 494/2006 – ODS – Org

Vymáhaná částka

1 000 Kč

Celkové náklady exekuce

10 104 Kč vč. 21 % DPH

Celkové náklady vymáhání

13 855 Kč vč. 21 % DPH

Soudní exekutor:

Odměna soudního exekutora: **3 000 Kč**

Paušální náklady ex. řízení: **3 500 Kč**

Při úhradě do 30 dnů od doručení výzvy k dobrovolnému splnění činí **snížená** odměna exekutora společně se **sníženými** paušálními náklady exekuce: **3 250 Kč**.

Advokát:

Při výkonu rozhodnutí: **1 850 Kč**

V nalézacím řízení: **3 100 Kč**

Stát na dani z přidané hodnoty: 2 405 Kč

obrázek č. 5 dlužná částka 1000,-Kč, zdroj: autor práce, zpracováno podle <http://ekcr.cz/?p=kk>

Vymáhaná částka

10 000 Kč

Celkové náklady exekuce

13 129 Kč vč. 21 % DPH

Celkové náklady vymáhání

22 930 Kč vč. 21 % DPH

Soudní exekutor:

Odměna soudního exekutora: **3 000 Kč**

Paušální náklady ex. řízení: **3 500 Kč**

Při úhradě do 30 dnů od doručení výzvy k dobrovolnému splnění činí **snížená** odměna exekutora společně se **sníženými** paušálními náklady exekuce: **5 000 Kč**.

Advokát:

Při výkonu rozhodnutí: **4 350 Kč**

V nalézacím řízení: **8 100 Kč**

Stát na dani z přidané hodnoty: 3 980 Kč

obrázek č. 6 dlužná částka 10.000,-Kč zdroj: autor práce, zpracováno podle <http://ekcr.cz/?p=kk>

Je zřejmý nepoměr dlužné částky a dalších nákladů, které souvisejí s jejím vymáháním. Při dlužné částce 10,-Kč je nutno uhradit celkem 11.132,-Kč. Při dlužné částce 1.000,-Kč je nutno uhradit celkem 13.855,-Kč (tedy „jen“ o 2.700,-Kč více) a při dlužné částce 10.000,-Kč má být uhrazeno celkem 22.930,-Kč. Dlužných 10.000,-Kč se zdvojnásobí, ale dlužná desetikoruna může dlužníka vyjít opravdu draho.

1.8. Exkurs - Insolvenční zákon jako nástroj řešení úpadku

Kromě již vyjmenovaných právních předpisů, které umožňují vymáhat peněžité pohledávky, je v právním řádu zakotven právní předpis upravující úpadek jak právnických, tak i fyzických osob. Tímto právním předpisem je zákon č. 182/2006 Sb. v platném znění s názvem „O úpadku a způsobech jeho řešení“. Zákon je účinný od 1. 7. 2006, v platnost ale vstoupil až k 1. 1. 2008, nahradil původní právní předpis – zákon č. 328/1991 Sb. „O konkursu a vyrovnání“. Jednou z největších změn zavedených Insolvenčním zákonem je právě možnost řešit úpadek fyzické osoby – nepodnikatele. Tuto možnost předchozí Zákon o konkursu a vyrovnání vůbec neobsahoval, byl zaměřen pouze na situace související s podnikáním. Znamená to, že podle právní úpravy platné do 31. 12. 2007 nemohl svůj úpadek řešit jiný subjekt, než podnikatel.

Úpadek je jiná právní situace, než když je povinný dlužník v prodlení: Insolvenční zákon rozlišuje dvě základní formy úpadku – platební neschopnost a předlužení. Zatímco při vymáhání peněžitých pohledávek exekučním řízením podle Exekučního řádu či řízením výkonu rozhodnutí podle Občanského soudního řádu se uspokojuje z majetku dlužníka jedna konkrétní pohledávka oprávněného věřitele vůči dlužníkovi po lhůtě splatnosti, úpadek je situace, kdy všechny pohledávky všech věřitelů v součtu přesáhnou hodnotu majetku povinného dlužníka. Dlužník není schopen uhradit žádné závazky vůči věřitelům, neboť vyčerpal majetek a další zdroje k úhradě závazků. V takové situaci může řešit podáním návrhu na povolení oddlužení u soudu.

Podstatou institutu oddlužení je, že dlužník věřiteli uhradí pouze část svého dluhu (ne však méně než 30 %, ledaže by s takovým plněním věřitel vyslovil souhlas) s tím, že zbývající část dluhu zanikne. O návrhu na oddlužení, který může podat pouze dlužník, rozhoduje soud. Dlužníkovi je dána možnost výběru způsobu oddlužení, které může být provedeno jednak zpeněžením majetku dlužníka, kdy se postupuje obdobně jako v případě konkursu, anebo plnění dlužníka formou splátkového kalendáře, kdy je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet věřitelům částku ve výši stanovenou zákonem, tj. ve stejném rozsahu, v jakém mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny tzv. přednostní pohledávky.

Řešení uvedené v Insolvenčním zákoně představuje další možnost, jak se mohou oprávnění věřitelé domoci úhrady (či alespoň částečné úhrady) svých pohledávek za dlužníky. Pro povinné dlužníky tento institut představuje způsob, jak legálně vyřešit situaci, kdy

nemohou dostat závazkům. Pokud jde o počty insolvenčních návrhů a dynamiku jejich vývoje, jsou údaje shrnuty v následující citaci:

*Insolvenční návrhy v ČR**

rok	firmy	spotřebitelé	celkem
2008	3418	1936	5354
2009	5255	4237	9492
2010	5559	10559	16118
2011	6753	17600	24353
2012	8398	23830	32228

* podané insolvenční návrhy se mohou opakovat

„Jak vidíme, růst je dramatický, ale dynamika se snižuje. Což je ale dáno vyššími minulými základy. Když se podíváme na roky 2012 až 2009, tak nominálně jsou růsty velmi podobné, což je zajímavý jev. Mezi roky 2009 a 2010 se počet podání zvýšil o zhruba 6600, mezi roky 2010 a 2011 o zhruba 8200 a mezi 2011 a 2012 pak o cirká 7800 případů. To jsou relativně podobná čísla a bude dobré podrobit analýze jejich logiku. Předběžně bychom mohli například uvažovat o jakémsi potenciálu růstu počtu insolvencí v závislosti na ekonomickém vývoji. Ale bylo by nevhodné předbíhat událostem,“ uvedla profesorka Kislingerová⁷

Citace pochází z projektu TAČR (evidenční číslo projektu TD010093) „Vývoj transakčních nákladů českých ekonomických subjektů v insolvenčním řízení“, který pro léta 2012 a 2013 provádí tým pod vedením prof. Ing. Evy Kislingerové, CSc. a který je koordinován Vysokou školou ekonomickou v Praze. V současné době jde asi o nejvíce erudovaný zdroj informací z této oblasti. Projekt nadále probíhá a není ukončen. V této práci je citace uvedena pro ilustraci toho, jaké jsou další možnosti v případě platební neschopnosti povinných dlužníků.

1.9. Vztah právních předpisů k zadlužování

Jaký mají vliv právě popsané právní předpisy na zadlužování domácností a státu? Ne všechny hodnoty zadlužení jsou přeci dluhem povinného dlužníka vůči oprávněnému věřiteli. Jaká je role státu při vymáhání pohledávek, když je stát zároveň i dlužníkem? Tyto otázky je nutno vyjasnit.

Vymáhání peněžitých pohledávek se týká jen relativně malé části hodnot zadlužení. Jde o tzv. klasifikované úvěry, tedy úvěry po lhůtě splatnosti. Taková situace je řešena

⁷<http://www.vyzkuminsolvence.cz/zpravodajstvi/rok-2012-v-insolvencich-vsechny-rekordy-padly.html>

nejprve smírnou cestou. Pokud není dluh uhrazen, nastupuje další fáze. Ta spočívá ve využití institutů sporného řízení, kdy se oprávněný věřitel domáhá buď u nezávislého soudu, nebo v rozhodčím řízení, aby byl povinný dlužník odsouzen k úhradě dlužné částky. V této fázi také dojde k navýšení původní dlužné částky o nejrůznější další náklady: Na upomínku, na právní zastoupení ve sporném řízení, na poplatky (soudní či rozhodčí) a další poplatky (na poštovné, daň z přidané hodnoty apod.). Výsledkem sporného řízení je exekuční titul, jehož náležitosti byly uvedeny v předchozí části práce. Vydání exekučního titulu neznamena opět samo o sobě, že dojde k nucenému vymáhání. Dlužník má možnost dluh uhradit, byť jde již o vyšší částku. Teprve neuhradí-li dlužník svůj dluh ani v této fázi, nastává nucené vymáhání buď exekučním řízením, nebo řízením výkonu rozhodnutí. Jak moc vzroste původní částka v exekuci, je popsáno v této práci v kapitole zabývající se podzákonnými právními předpisy. Stát či jeho organizační složky, nebo ostatní veřejnoprávní korporace (nejčastěji obce a kraje) mohou vedle řízení exekučního a řízení výkonu rozhodnutí využít řízení podle zákona č. 280/2009 Sb. v platném znění – Daňového řádu. Řízení podle zákona č. 280/2009 Sb. lze využít, jsou-li vymáhané částky příjmem veřejného rozpočtu:

1) Předmětem správy daní jsou daně, které jsou příjmem veřejného rozpočtu, nebo snížením příjmu veřejného rozpočtu (dále jen „vratka“).

2) Veřejným rozpočtem se pro účely tohoto zákona rozumí:

- a) státní rozpočet, státní finanční aktiva nebo rezervní fond organizační složky státu,*
- b) rozpočet územního samosprávného celku,*
- c) rozpočet státního fondu nebo Národní fond,*
- d) rozpočet Evropské unie, nebo*
- e) rozpočet, o němž to stanoví zákon.⁸*

Subjekty soukromoprávního vztahu mohou využít k vynucenému vymáhání pohledávek za dlužníky v podstatě jen dva druhy řízení, lze nahlížet na stát a jeho organizační složky, dále obce a kraje, jako na privilegované subjekty. Takové privilegované postavení je jednak odrazem toho, že jde o osoby veřejného práva (vymáhající ve veřejnoprávním vztahu), dále tím, že cílem vymáhání je příjem do veřejného rozpočtu – rozpočtu nás všech.

Kolik je tedy tzv. klasifikovaných úvěrů? Tyto údaje jsou velmi podrobně sledovány Českou národní bankou a to z důvodu finanční stability. Lze vysledovat velmi mnoho ukazatelů, např. kolik je dluh domácností u kreditních karet, kolik je dluh domácností u

⁸ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 280/2009 Sb. ve znění k 31. 1. 2013, převzato ze systému ASPII

debetních karet, kolik je v domácnostech živnostníků a další údaje. Pro přehlednost byly vybrány tyto ukazatele:

Období	UK1	UK2	UK3		UK9
	1.1.Rezidenti a nerezidenti celkem - úvěry klientům	1.2.Rezidenti a nerezidenti celkem - úvěry klientům - se selháním	1.3.Rezidenti a nerezidenti celkem - úvěry klientům - se selháním - podíl na úvěrech (%)	UK8 3.2.Nefinanční podniky - úvěry se selháním	3.3.Nefinanční podniky - úvěry se selháním - podíl na úvěrech (%)
31.12.2012	2360090,7	140562,8	5,96	61520,4	7,36
31.12.2011	2304307,7	137122,4	5,95	67875,9	8,20
31.12.2010	2174740,1	135837,1	6,25	70165,8	8,99
31.12.2009	2102088,5	110074,2	5,24	61904,2	7,91
31.12.2008	2075687,4	65727,1	3,17	35340,1	4,17
31.12.2007	1783987,7	47265,1	2,65	22816,1	3,07
31.12.2006	1413083,5	50313,1	3,56	28203,4	4,44
31.12.2005	1178670,4	48275,6	4,10	26665,8	5,08
31.12.2004	1010309,2	49596,5	4,91	30455,6	6,63
31.12.2003	950765,9	60875,3	6,40	40948,6	9,56
31.12.2002	892371,0	82260,0	9,22	58846,6	13,56

Období	UK11	UK12	UK16	UK17	UK18
	4.2.Finanční instituce (bez úvěrových institucí) - úvěry se selháním	4.3.Finanční instituce (bez úvěrových institucí) - úvěry se selháním - podíl na úvěrech (%)	6.1.Domácnosti celkem	6.2.Domácnosti celkem - úvěry se selháním	6.3.Domácnosti celkem - úvěry se selháním - podíl na úvěrech (%)
31.12.2012	606,9	0,52	1132230,8	58688,1	5,18

31.12.2011	977,6	0,84	1095243,6	54291,1	4,96
31.12.2010	639,4	0,54	1028141,4	53313,3	5,19
31.12.2009	834,3	0,64	940482,9	38617,5	4,11
31.12.2008	591,7	0,39	851470,4	25555,6	3,00
31.12.2007	653,9	0,44	707819,5	21130,5	2,99
31.12.2006	568,3	0,57	530804,8	17570,6	3,31
31.12.2005	1086,5	1,12	412895,3	15881,5	3,85
31.12.2004	1285,5	1,58	311836,7	13195,6	4,23
31.12.2003	1476,4	1,78	235568,0	13566,6	5,76
31.12.2002	1854,1	2,75	178621,9	13796,3	7,72

tabulka č. 4 vybrané ukazatele klasifikovaných úvěrů,

zdroj autor práce, zpracováno

podle:http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_sestuid=12119&p_uka=1,2,3,8,9,11,12,16,17,18&p_strid=AD&p_sort=2&p_od=200201&p_do=201301&p_period=12&p_des=50&p_format=3&p_decsep=,&p_lang=CS

Jak je z předcházející tabulky patrné, klasifikované úvěry tvoří jednotky procent ze všech poskytnutých úvěrů. Přitom v roce 2012 je podíl klasifikovaných úvěrů na celkovém počtu poskytnutých úvěrů na nižších hodnotách, než v roce 2002. Klasifikované úvěry netvoří nějakou masivní část hodnot zadlužení domácností.

2. Zadlužení domácností

2.1. Vybrané ukazatele zadlužení domácností 1993-2012

Zadlužení domácností je jev, který je sledován z hlediska ekonomiky celé České republiky jako jeden z prvků finanční stability. Finanční stabilitu Česká národní banka definuje jako situaci, kdy finanční systém plní své funkce bez závažných poruch a nežádoucích důsledků pro současný i budoucí vývoj ekonomiky jako celku a zároveň vykazuje vysokou míru odolnosti vůči šokům.⁹

Pokud bychom sledovali zadlužení domácností v průběhu času (byla by vytvořena časová řada), zjistili bychom, že v celé historii České republiky od roku 1993 zadlužování domácností neustále roste. Podstatné při sledování zadlužení domácností je to, z čeho se vlastně zadlužení skládá a zda domácnosti zvládnou své zadlužení splácet.

Následující údaje jsou čerpány z materiálů publikovaných na stránkách Českého statistického úřadu. Nejprve je uvedena metodika ČSÚ a dále jsou uvedeny jednotlivé údaje. Metodika ČSÚ uvádí: *Výběrové šetření statistiky rodinných účtů (SRÚ) sleduje hospodaření domácností a poskytuje informace o výši jejich vydání a struktuře spotřeby. Zpravodajské domácnosti šetření SRÚ jsou v současné době vybírány záměrným kvótním výběrem. Jednotkou výběru a zpravodajskou jednotkou šetření je hospodařící domácnost. Zpravodajský soubor 3 000 domácností byl vybrán tak, aby jeho složení podle zvolených výběrových znaků odpovídalo struktuře domácností v České republice. Oporou pro stanovení kvót byly výsledky šetření Životní podmínky.*¹⁰

Jako první ze zdrojů informací o zadlužování domácností je uvedena tabulka. *Příjmy hospodařících domácností, míra ohrožení chudobou a náklady na bydlení.* Časová řada údajů ze šetření Životní podmínky uvádí zejména vývoj příjmů a jeho vybraných charakteristik, vývoj příjmové chudoby podle evropské metodiky a vývoj nákladů na bydlení. Hranice příjmové chudoby je stanovena na 60 % mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu. Ten je pak definován jako podíl čistého disponibilního příjmu domácnosti a počtu jejích spotřebních jednotek (vypočteného podle metodiky Eurostatu). Tento příjem je přiřazen všem osobám příslušné domácnosti.

⁹http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/

¹⁰zdroj: http://www.czso.cz/csu/2012ediciplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-0900

**PŘÍJMY A VÝDAJE
OBYVATELSTVA**

**INCOME AND
EXPENDITURE OF THE
POPULATION**

9-1. Příjmy hospodařících domácností, míra ohrožení chudobou a náklady na bydlení

Income, at-risk-of-povertyrate, and housingcostsofprivatehouseholds

Ukazatel	2005	2009	2010	2011	Indicator
Počet domácností	4 012 695	4 116 364	4 149 665	4 180 620	Numberofhouseholds
Počet členů	10 128 503	10 340 273	10 402 836	10 434 558	Numberofhouseholdmembers
Průměrné roční peněžní příjmy na osobu (Kč)					Averageannualmoney income¹⁾ per person (CZK)
Hrubý peněžní příjem	125 386	164 105	166 087	167 429	Gross moneyincome
příjmy ze závislé činnosti	74 634	98 819	99 058	99 630	Incomefromemployment
příjmy z podnikání	19 124	24 096	23 289	23 203	Incomefromself-employment
sociální příjmy	28 667	36 468	38 778	39 528	Socialincome
ostatní příjmy	2 961	4 722	4 962	5 068	Otherincome
Čistý peněžní příjem	103 991	139 733	143 118	144 597	Net moneyincome
Hranice příjmové chudoby (Kč)	80 987	109 184	111 953	113 040	Incomepoverty line (CZK)
Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou (%)					At-risk-of-povertyrate (%)
osoby celkem	10,4	8,6	9,0	9,8	Persons, total
0–17 let	17,6	13,3	14,3	15,2	Age group 0–17
18–64 let	9,4	7,6	8,1	9,1	Age group 18–64
65 a více let	5,3	7,2	6,8	6,7	Age group 65+
Náklady na bydlení celkem (Kč za měsíc na domácnost)	3 507	4 824	5 006	5 199	Housingcosts, total (CZK per month per household)
z toho: nájemné	701	1 047	1 141	1 179	Rentals
elektrina	904	1 294	1 341	1 389	Electricity
plyn	617	911	857	898	Gas
teplo a teplá voda	513	644	700	715	Heat and warmwater
Náklady na bydlení v %					Housingcosts
z čistých příjmů domácností	16,0	16,5	16,7	17,3	(% ofnethouseholdincome)

tabulka č. 5 Příjmy hospodařících domácností, míra ohrožení chudobou a náklady na bydlení,
zdroj Český statistický úřad

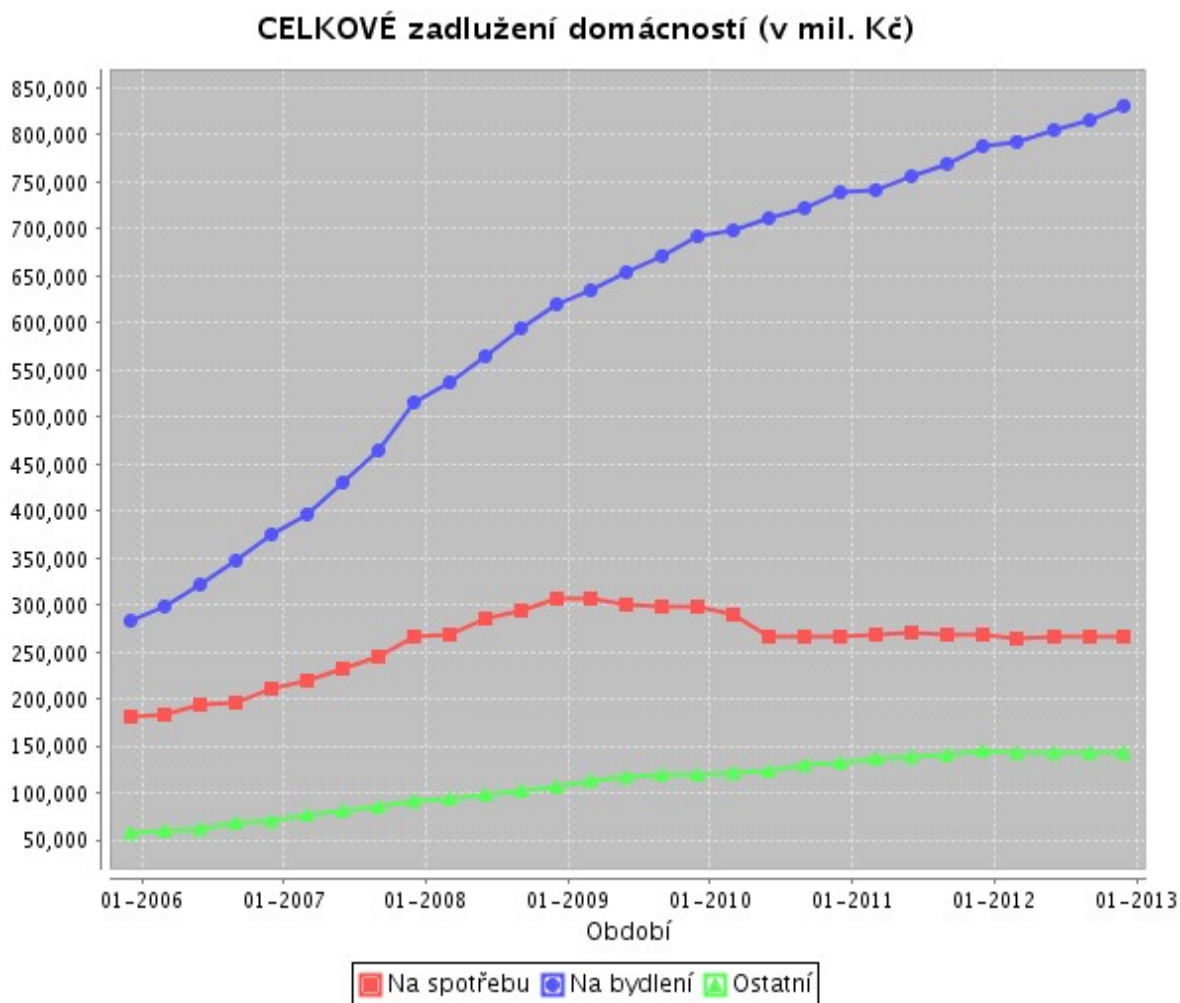
Z tabulky je možné zjistit, že se počet domácností zvýšil a to ze zhruba 4 miliónů v roce 2005 na 4,2 milionu v roce 2011, počet obyvatel (členů domácností) se v České republice zvýšil 10,1 na 10,4 miliónů obyvatel. Hrubý roční peněžní příjem se zvýšil ze 125.386,-Kč v roce 2005 na 167.429,-Kč v roce 2011. Hranice příjmové chudoby se zvýšila z 80.987,-Kč v roce 2005 na 113.040,-Kč v roce 2011. Náklady domácností na bydlení se zvýšily z částky 42.084,-Kč (za celý rok 2005) na částku 62.388,-Kč (za celý rok 2011). Náklady domácností byly dopočítány autorem práce a to vynásobením měsíčních nákladů

domácností dvanácti. Tyto vybrané ukazatele je možné uvést i v grafické podobě, když jsou navíc strukturovány jednotlivé výdaje domácností z hlediska struktury vydání v domácnostech a z hlediska osob nejvíce ohrožených chudobou a jednotlivých krajích.

obrázek č. 7 vybrané ukazatele domácností, zdroj Český statistický úřad

Kromě struktury příjmů a výdajů domácností, které byly shora popsány pro léta 2005, 2009, 2010, 2011 je možné uvést ještě i údaje o vlastním zadlužování domácností, tedy údaje o růstu dluhů domácností. Protože nejsou dostupné souhrnné údaje ze Statistické ročenky 2013 Českého statistického úřadu, jsou další údaje převzaty ze zdrojů České národní banky, z databázi časových řad ARAD.

CELKOVÉ zadlužení domácností (v mil. Kč)

Na spotřebu 31.1.2013 264199,0

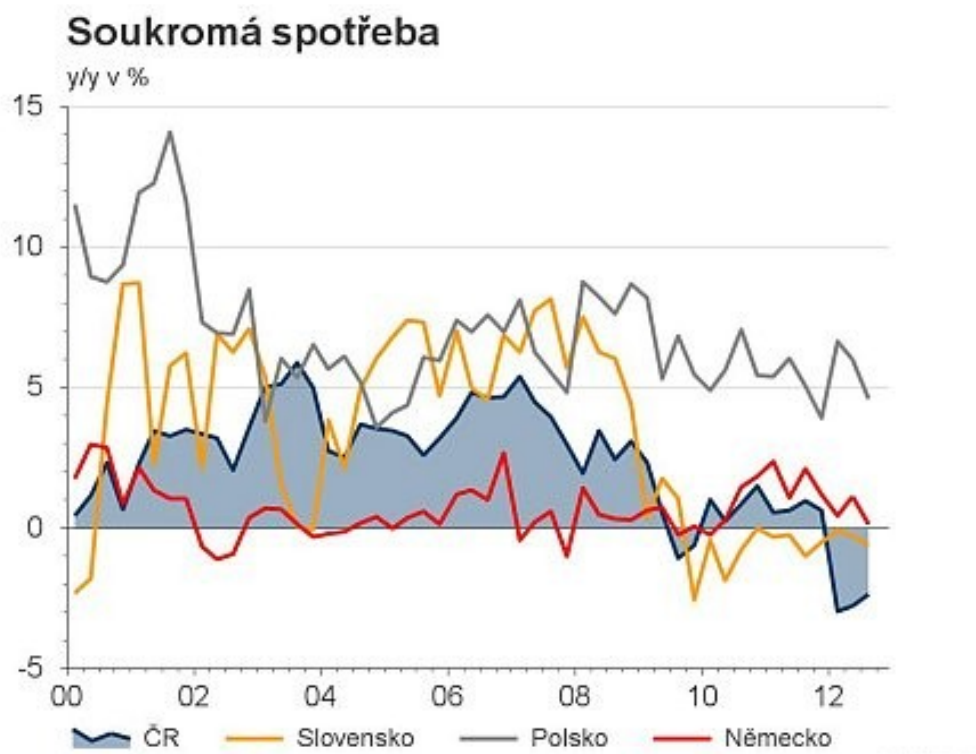
Na bydlení 31.1.2013 832483,1

Ostatní 31.1.2013 142196,1

tabulka č. 6 celkové zadlužení domácností, zdroj autor práce, zpracováno podle: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_sestuid=1538&p_uka=1,2,3&p_strid=AD&p_sort=2&p_od=200501&p_do=201212&p_period=3&p_des=50&p_format=4&p_decsep=,&p_lang=CS

Údaje jsou zpracovány k lednu 2013. Opět zde vyplývá, že zadlužení domácností neustále roste, ale pouze pokud se týká výdajů na bydlení. Výdaje na spotřebu a ostatní výdaje vykazují setrvalý stav.

Domácnosti v České republice v roce 2012 velmi výrazně omezily spotřebu a to i v porovnání s okolními zeměmi. Ke konci roku 2012 se spotřeba dostala dokonce do záporných hodnot.

obrázek č. 8 zdroj: Propad spotřeby, autor Jan Bureš, hlavní ekonom Era Poštovní spořitelny, publikováno na serveru ihned.cz

Aby bylo možné statisticky zkoumat zadlužení domácností v letech 1993 až 2012, je nutné do údajů zahrnout i starší statistická data.

7. Stav vkladů a půjček domácností celkem

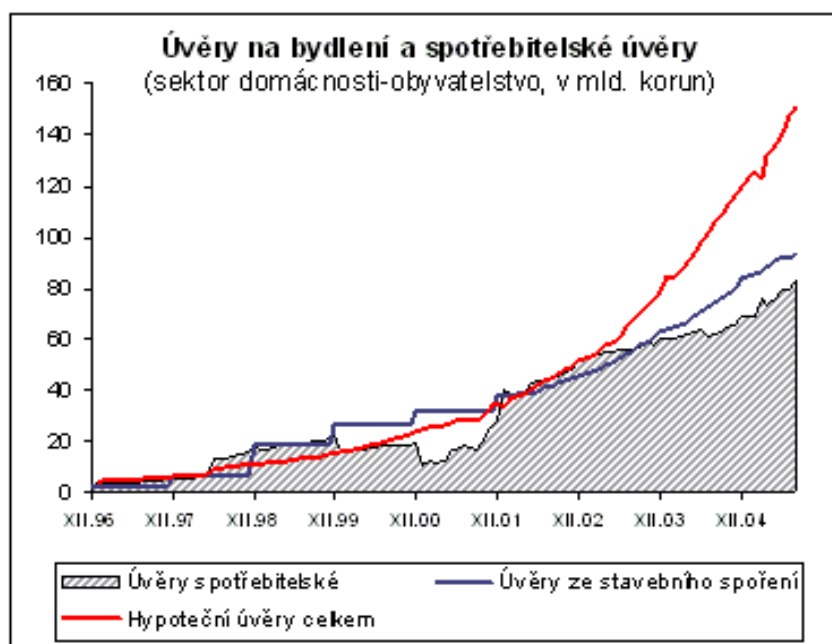
Pramen: Česká národní banka

stav ke konci období

Období	Stav vkladů				Stav půjček			
	v korunách		v cizí měně		v korunách		v cizí měně	
	mil. Kč	index	mil. Kč	index	mil. Kč	index	mil. Kč	index
1990	183 988	98,0	x	x	31 757	107,7	x	x
1991	220 718	120,0	23 997	x	63 009	198,4	x	x
1992	280 172	117,9	39 468	164,5	72 979	115,8	x	x
1993	314 205	120,8	45 846	116,2	92 788	127,1	x	x
1994	376 224	119,7	42 217	92,1	107 848	116,2	x	x
1995	454 729	120,9	35 771	84,7	101 829	94,4	x	x
1996	527 314	116,0	40 125	112,2	103 528	101,7	x	x
1997	627 617	119,0	68 799	171,6	104 411	100,9	6 074	x
1998	694 416	110,6	73 555	106,9	103 651	99,3	3 483	57,3
1999	700 145	100,8	80 827	109,9	108 864	105,0	3 410	97,9
2000	744 558	106,3	83 731	103,6	120 272	110,5	2 310	67,7
2001	826 821	111,0	91 517	109,3	137 012	113,9	2 253	97,5
2002	838 856	101,5	79 376	86,7	177 468	129,5	1 257	55,8
2003	885 831	105,6	72 960	91,9	234 704	132,3	893	71,0
2004	952 032	107,5	68 263	93,6	310 917	132,5	1 043	116,8
2005	1 011 945	106,3	66 397	97,3	411 866	132,5	1 141	109,4

tabulka č. 7, zdroj: Česká národní banka, autor p. Havlínová, údaje jsou v mld. Kč, publikováno na webu ČNB v březnu 2006

Jako další starší zdroj lze využít přímo graf, který popisuje zadlužení domácností mezi lety 1996 až 2004. Z grafu je velmi dobře patrné, jak se v České republice zhruba od roku 2000 začalo dařit hypotečním úvěrům, které v následujících letech překonaly úvěry ze stavebního spoření a spotřebitelské úvěry.

Obrázek 9 zdroj: „Úvěry na bydlení se blíží čtvrt bilionu korun“ Drahomíra Dubská, ČSÚ, publikováno dne 17.10.2005

Ze všech údajů pak je možné zjistit, že úroveň zadlužení domácností se zvyšovala takto:

rok	zadlužení domácností (v mil Kč)
1993	92,788
1994	107,848
1995	101,829
1996	103,528
1997	104,411
1998	103,651
1999	108,864
2000	120,272
2001	137,012
2002	177,468
2003	234,704
2004	310,917
2005	411,866
2006	540,638
2007	726,27
2008	880,219
2009	983,302
2010	1.057,078
2011	1.118,065
2012	1.163,317

tabulka č. 8, zadlužení domácností, zdroj: autor práce, zpracováno podle údajů:

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1539&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AD&p_od=200201&p_do=201301&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

V tabulce jsou zpracovány údaje nikoliv celkového zadlužení domácností sledovaných ČNB, ale úvěrů domácností u bank a družstevních záložen. Jde o to, aby byla získána časová řada porovnatelných dat. Nelze sledovat celkové zadlužení domácností a porovnávat jej s hodnotami zadlužení domácností jen na úvěry u bank. Je nutno si také uvědomit, že všechny údaje v tabulce o zadlužení nebyly očištěny od inflace. To do určité míry zkresluje vypovídací hodnotu uváděných údajů, neboť jde o tabulku pokrývající období dvaceti let existence samostatné České republiky. Kupní síla domácností, průměrná mzda a

další statistické údaje se samozřejmě za tak dlouhou dobu odlišují. Bez této poznámky by mohl čtenář práce nabýt dojmu, že v roce 1993 bylo zadlužení necelých sto mil. Kč, zatímco nyní je to 11x více (což lze takto numericky interpretovat). Neznamena to ale, že by byl stejný spotřební koš (že by byly stejné ceny v roce 1993 jako v roce 2012).

2.2. Odhad zadlužení domácností pro roky 2013 a 2014

Aplikací dat uvedených v časové tabulce je možné odhadnout, jaká bude úroveň zadlužení domácností na konci roku 2013 za předpokladu stejného vývoje (tedy bez náhlých změn způsobených jinými vlivy).

Souhrn ekonomických dat v časovém období, lze popsat jako ekonomickou časovou řadu: „*Ekonomickou časovou řadou se rozumí řada hodnot jistého věcně a prostorově vymezeného ekonomického ukazatele, která je uspořádána v čase směrem od minulosti do přítomnosti. Ekonomické časové řady lze klasifikovat podle typu ukazatele, který se sleduje, na intervalové a na okamžikové. Intervalové časové řady jsou řadami ukazatelů, jejichž hodnoty závisí na délce časového intervalu sledování. Typickými intervalovými ukazateli jsou extenzitní ukazatele, jejich ukazatelem může být např. objem výroby, spotřeba surovin apod. Okamžité časové řady jsou řadami ukazatel, jejichž hodnoty se vztahují k jistým časovým okamžikům. Hodnoty takových ukazatelů nezávisí na délce časového intervalu sledování.*“¹¹ Popsat časovou řadu zadlužení domácností lze s pomocí nástrojů elementárních charakteristik časových řad. V této práci popisovaná časová řada je okamžitá ekonomická časová řada, když údaje v ní uvedené se vztahují k okamžiku konce roku, kdy se uzavírají hodnoty zadlužení daného roku. Jde o řadu dlouhodobou, když sleduje údaje delší, než jeden rok. Obecný výpočtový vzorec průměrného koeficientu růstu je dán takto:

$$\bar{k} = n - 1 \sqrt[k_1 * k_2 * \dots * k_{n-1}] = n - 1 \sqrt{\frac{y_n}{y_1}}^{12}$$

kde hodnoty k_1 znamenají jednotlivé hodnoty zadlužení domácností v daném roce a které jsou uvedeny v tabulce v předchozí kapitole této práce.

Vlastní výpočet hodnot pak po dosazení do vzorce vypadá takto:

¹¹ převzato z knihy ARLT J. a ARLTOVÁ M., *Ekonomické časové řady, vlastnosti, metody modelování, příklady a aplikace*, vydalo nakladatelství GradaPublishing a.s. v Praze roku 2007, ISBN 978-80-247-1319-9

¹² převzato z učebnice SVATOŠOVÁ L. a PRÁŠILOVÁ M., *Zdroje a zpracování ekonomických dat*, vydala Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně-ekonomická fakulta v Praze roku 2004, ISBN 80-213-1171-1

Z výsledků bude určeno tempo růstu.

$$k_{1993-2012} = 19 \sqrt{\frac{1163,32}{92,78}} = 1,14236 = 14,24 \% \text{ za celé období 1993-2012. Výpočtem}$$

podle této hodnoty tempa růstu (definované jako součinu tempa růstu s hodnotou zadlužení z předcházejícího období) bychom dospěli k odhadu zadlužení takto: $1.163,32 * 1,14236 = 1.328,9302$ mld. Kč pro rok 2013 a $1.328,9302 * 1,14236 = 1.518,1167$ mld. Kč pro rok 2014.

Pro přesnější odhad vypočtených hodnot, bude celé období rozloženo na tři dílčí části – 1993 až 1999; dále 2000 až 2005 a poslední části 2006 až 2012. Upřesněný odhad pro rok 2013 pak lze určit z výpočtu tempa růstu poslední dílčí části.

$$k_{1993-1999} = 7 \sqrt{\frac{108,86}{92,78}} = 1,0231 = 2,31 \% \text{ za dobu 1993-1999}$$

$$k_{2000-2005} = 6 \sqrt{\frac{411,87}{120,27}} = 1,22772 = 22,77 \% \text{ za dobu 2000-2005}$$

$$k_{2006-2012} = 7 \sqrt{\frac{1163,32}{540,64}} = 1,11568 = 11,57 \% \text{ za dobu 2006-2012}$$

Výsledky výpočtů lze vyložit tak, že se zadlužení domácností zvyšovalo tempem 14,24 % ročně, ale zatímco v letech 1993 až 1999 byl růst 2,31 % tak v letech 2000 až 2005 byl růst 22,77 % ročně a v letech 2006 až 2012 pak tempem 11,57 % ročně. Z tempa růstu posledního úseku lze nejlépe odhadnout růst pro následující období. Očekávaná úroveň je vypočtena 1.163,32 mld. Kč zadlužení pro rok 2012 v součinu s hodnotou tempa růstu posledního období 1,11568. Výsledkem je $1.163,32 * 1,11568 = 1297,8929 = 1.297,9$ mld. Kč v roce 2013. Analogicky pak $1.297,8929 * 1,11568 = 1448,0331 = 1.448$ mld. Kč pro rok 2014.

Z kapitoly o zadlužování domácností bylo zjištěno, že se české domácnosti zadlužují. Růst zadlužování českých domácností je jevem naprosto zřejmým. Výpočtem za období 1993-2012 zjistíme, že se zadlužení zvýšilo z částky 92,7 mld. Kč na 1.163,317 mld. Kč. Při zachování stejného tempa růstu je pro rok 2013 vypočtena hodnota 1.297,9 mld. Kč, pro rok 2014 je vypočtena hodnota 1.448,- mld. Kč. Je patrné, že hodnoty zadlužování domácností i

nadále porostou. Růst zadlužení ale nemusí být ani ve výši hodnoty vypočtené na 11,57 % ročně. Zde se patrně může projevit vliv hospodářské krize, kterou pozorujeme od roku 2008 a která mění spotřební zvyky domácností a tedy i jejich vůli se zadlužovat. Pokud bychom chtěli odhad růstu zadlužení co nejvíce upřesnit, měl by výpočet odrážet co nejkratší období časové řady. Výpočetní vzorec by pak tempo růstu zachytil takto:

$$k_{2011-2012} = \sqrt{\frac{1163,32}{1118,06}} = 1,0404762 = 4,04 \% \text{ Součinem hodnoty zadlužení a tempa}$$

růstu by pak byl nejpřesnější odhad vypočten takto: $1.1163,32 * 1,0404762 = 1.210,4064 = 1.210,04$ mld. Kč pro rok 2013 a $1.259,0257 = 1.259,02$ mld. Kč pro rok 2014 při dodržení tempa růstu mezi lety 2011 až 2012. Výpočtem podle stejného vzorce je možné dojít k třem různým výsledkům odhadu pro rok 2013:

- 1.328,93 mld. Kč; zohledníme-li celkové tempo růstu v celé časové řadě.
- 1.297,9 mld. Kč, zohledníme-li tempo růstu mezi lety 2006 až 2012
- 1.210,04 mld. Kč, zohledníme-li tempo růstu posledního období 2011 až 2012

Vypočtené hodnoty se neustále snižují, což je jedním z důsledku neustále se snižujícího tempa zadlužení domácností. Snížení tempa zadlužování je pak možné interpretovat jako jeden z důsledků změny chování domácností v důsledku projevů současné hospodářské krize. Od toho se pak odvíjí vypočtený odhad zadlužení mezi částku nejméně pravděpodobnou (cca 1329 mld. Kč pro rok 2013) až po částku nejvíce pravděpodobnou (1210 mld. Kč pro rok 2013). Pokles vůle k zadlužování u domácností tak odpovídá poklesu soukromé spotřeby v roce 2012, jak uvádí graf ekonoma Jana Bureše uvedený v předchozí kapitole této práce. V průběhu roku 2012 se soukromá spotřeba dostala do záporných hodnot, domácnosti přestaly jevit vůli ke spotřebě.

Je možné tato tvrzení nějak ověřit? V další části této práce bude popsáno dotazníkové šetření. To bylo zadáno právě s ohledem na průzkum některých jevů spojené se zadlužováním domácností.

3. Zadlužení České republiky státním dluhem

3.1. Vymezení pojmu státního dluhu, vazba na rozpočty obcí a krajů

Státní dluh České republiky je z hlediska definice dluhem centrální vlády - Vlády České republiky. Je sledován Českou národní bankou z hlediska finanční stability, vlastní administraci státního dluhu provádí Ministerstvo financí České republiky, odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku. Tento odbor spravuje hrubý státní dluh centrální vlády, který tvoří zhruba 90 % hrubého dluhu centrální vlády. Tento odbor pak dělí složení dluhu takto:

A Nepodmíněné závazky státu (celkový státní dluh) lze rozdělit:

I. dluh domácí a dluh zahraniční (podle místa vzniku dluhového nástroje)

Domácí dluh je kryt:

státními pokladničními poukázkami

střednědobými a dlouhodobými státními dluhopisy

domácími instrumenty, např. krátkodobými půjčkami

Zahraníční dluh je složen ze:

zahraničních emisí dluhopisů

půjček od Evropské investiční banky

směnek vydaných k úhradě členství v IBRD

II. dluh obchodovatelný a dluh neobchodovatelný (podle obchodovatelnosti na finančních trzích)

Obchodovatelný dluh

pokladniční poukázky

státní střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy

zahraniční emise dluhopisů

případně ostatní zdroje krytí

Neobchodovatelný dluh Po rozdělení Československa v roce 1993 Česká republika převzala 2/3 bývalých federálních dluhů na knihy státního dluhu. Od vzniku České republiky nevznikly nové tuzemské kategorie netržních závazků.

B Podmíněné závazky státu (státní záruky)¹³

¹³ převzato z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vrsd_definice_sd.html

Vedle dluhu vlády je Českou národní bankou sledováno ještě i zadlužení dalších rozpočtů napojených na státní rozpočet, jde zejména o rozpočty krajů a obcí. Jakkoliv jsou kraje a obce samosprávnými celky, které mohou nakládat se svým vlastním majetkem, jsou příjemci peněz ze státního rozpočtu prostřednictvím mechanismu zákona č. 243/2000 Sb. zákon o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů. Mechanismus, podle kterého se dělí výnosy z daní vybraných v České republice, je uveden v ust. §§ 3 a 4, které stanoví:

„(1) Daňové příjmy rozpočtů jednotlivých krajů tvoří

a)...

b) podíl na 7,86 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty,

c) podíl na 8,65 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně, s výjimkou daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby,

d) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby,

e) podíl na 8,92 % z 60 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob sníženého o výnosy uvedené v písmenech c) a d),

f) podíl na 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů právnických osob, s výjimkou výnosů uvedených v písmenu a) a v § 4 odst. 1 písm. h)

...

(1) Daňové příjmy rozpočtů obcí tvoří

a) výnos daně z nemovitostí; příjemcem je ta obec, na jejímž území se nemovitost nachází,

b) podíl na 20,83 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty,

c) podíl na 22,87 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků, odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně podle zákona o daních z příjmů,

d) podíl na 23,58 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby, s výjimkou výnosů uvedených pod písmenem c),

e) podíl na 23,58 % z 60 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob sníženého o výnosy uvedené v písmenech c) a d).

f) podíl na 23,58 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů právnických osob, s výjimkou výnosů uvedených v písmenu h) a v § 3 odst. 1 písm. a),

g) 30 % z výnosu záloh na daň z příjmů fyzických osob, které mají na území obce bydliště ke dni jejich splatnosti, a výnosu daně (vyrovnání a dodatečně přiznaná nebo dodatečně vyměřená daň) z příjmů fyzických osob, které měly na území obce bydliště k poslednímu dni zdaňovacího období, k němuž se daňová povinnost vztahuje, s výjimkou daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby a s výjimkou daně (záloh na daň) z příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků srážených a odváděných plátcem daně. Bydlištěm se pro účely tohoto zákona rozumí místo trvalého pobytu fyzické osoby...

...

(2) Procento, kterým se obce, s výjimkou hlavního města Prahy, Plzně, Ostravy a Brna, (dále jen „ostatní obce“) podílejí na procentní části celostátního hrubého výnosu daní podle odstavce 1 písm. b) až f), se vypočte jako součet

a) poměru započtené výměry katastrálních území obce (odstavec 7) k celkové započtené výměře katastrálních území všech obcí, vyjádřeného v procentech a násobeného koeficientem 0,03,

b) poměru počtu obyvatel obce k počtu obyvatel všech obcí, vyjádřeného v procentech a násobeného koeficientem 0,10,

c) poměru počtu dětí a žáků navštěvujících školu zřizovanou obcí k počtu těchto dětí a žáků za všechny obce, vyjádřeného v procentech a násobeného koeficientem 0,07,

d) poměru násobku postupných přechodů, vypočteného pro obec pomocí koeficientů postupných přechodů, k součtu násobků postupných přechodů vypočtených za ostatní obce, vyjádřeného v procentech a násobeného koeficientem 0,80 a dále násobeného celkovým procentem, kterým se na části celostátního hrubého výnosu daní podle odstavce 1 písm. b) až f) podílejí ostatní obce; toto celkové procento se vypočte způsobem uvedeným v odstavci 4. ...

...

(4) Celkové procento, kterým se ostatní obce podílejí na části celostátního hrubého výnosu daní podle odstavce 1 písm. b) až f), se stanoví pomocí zlomku, v jehož čitateli se uvede násobek přepočítacího koeficientu pro ostatní obce uvedený v příloze č. 3 k tomuto zákonu a celkového počtu obyvatel ostatních obcí, a ve jmenovateli součet násobků příslušných přepočítacích koeficientů uvedených v příloze č. 3 k tomuto zákonu a počtu obyvatel připadajících na hlavní město Prahu, Plzeň, Ostravu, Brno a na ostatní obce.¹⁴

¹⁴ ustanovení §§ 3 a 4 zákona č. 243/2000 Sb.

Vybraná citovaná ustanovení zákona o rozpočtovém určení daní ukazují, jak velké mohou být i příjmy mezi obcemi, když rozdíly jsou vyjádřeny v koeficientech např. podle počtu obyvatel, počtu žáků škol na území obce a dalších kritérií.

Je zřejmé, že i rozpočty krajů a obcí jsou napojeny na příjmy ze státního rozpočtu, jsou úzce svázány s výběrem daní na straně příjmové. Na straně výdajové dochází k regulaci rozpočtů obcí a krajů. Klíčovým předpisem je zákon č. 420/2004 Sb. o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí, ve znění pozdějších předpisů. To umožňuje Ministerstvu financí České republiky jako státnímu dozorovému orgánu zásahy do hospodaření se záměrem nezvyšovat zadlužení státu. Cíle přezkoumání hospodaření jsou dva:

- *Kontrola zákonnosti - cílem přezkoumání je zkontrolovat, zda územní celek dodržel všechny právní předpisy, kterým je povinen se řídit při svém hospodaření.*
- *Při přezkoumání hospodaření jsou kontrolovány údaje o ročním hospodaření územního celku a další skutečnosti, z nichž některé jsou součástí závěrečného účtu podle zvláštního právního předpisu (§ 17 odst. 21 a 32 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů).¹⁵*

Obce a další subjekty mají s účinností od 1. 1. 2013 stanovenou povinnost zřídit si účty pro příjem ze státního rozpočtu u České národní banky. *Novela zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, účinná od 1. ledna 2013, ukládá obcím, krajům, veřejným výzkumným institucím, veřejným vysokým školám a některým dalším institucím povinnost vést v ČNB účet pro příjem dotací ze státního rozpočtu a státních fondů.¹⁶ Účty zřízené od 1. 4. 2013 umožní lepší kontrolu příjmů výdajové stránky státního rozpočtu.*

Výše státního dluhu je uvedena ve státním závěrečném účtu. *Součástí závěrečného účtu je vyúčtování finančních vztahů ke státnímu rozpočtu, rozpočtům krajů, obcí, státním fondům, Národnímu fondu a jiným rozpočtům a k hospodaření dalších osob.¹⁷ Právě zde je vyjádřena vazba státního rozpočtu na rozpočty obcí a tím je také odůvodněna možnost státního dozoru na kontrolu výdajové stránky rozpočtů.*

¹⁵ převzato z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vf_ph_uzemnich_celku.html

¹⁶ převzato z http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/sluzby_pro_klienty/info_novi_klienti.html

¹⁷ Zákon č. 250/2000 Sb; § 17 - Závěrečný účet

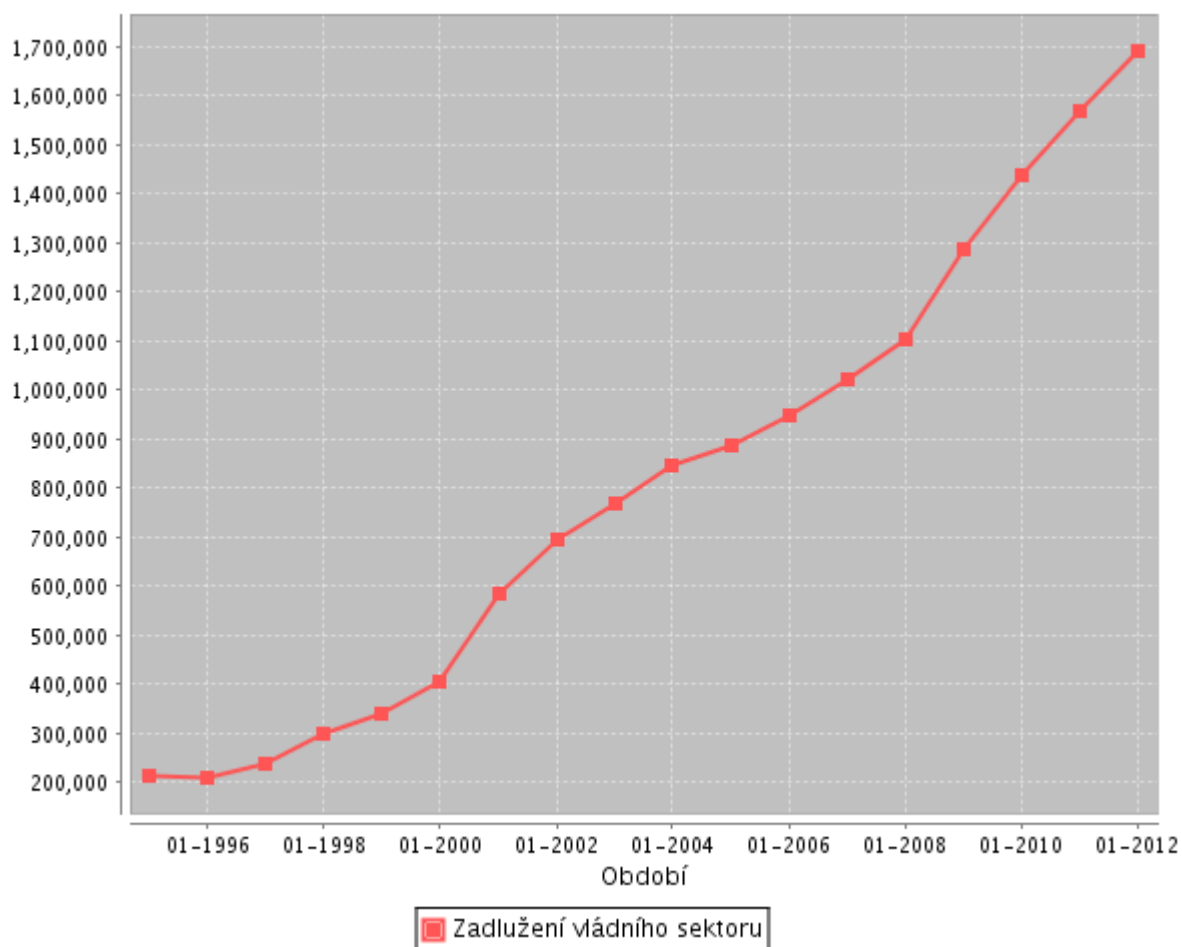
3.2. Vybrané ukazatele zadlužení státním dluhem 1993-2012

Zadlužení České republiky státním dluhem je veřejností poměrně velmi debatováno z důvodů rostoucích hodnot tohoto zadlužení. Hodnoty zadlužení jsou sledovány jak Českou národní bankou, tak i Ministerstvem financí České republiky a dále i mnoha dalšími subjekty. Podle toho, kdo tyto hodnoty sleduje, se liší i metodiky a ukazatele zadlužení. Nelze tedy najít stejné hodnoty u všech subjektů, naopak se tyto hodnoty liší. V této části práce budou jako závazný podklad zpracovány údaje, které publikovalo Ministerstvo financí České republiky. Důvodem je, že toto ministerstvo administruje správu státního dluhu. Vedle údajů z Ministerstva financí České republiky budou ale uvedena i jiná data, aby si je mohl čtenář práce porovnat. Výpočet odhadu zadlužení na rok 2013 a na rok 2014 je stejný, jako byl použit při odhadu zadlužení domácností. Dosazením jiných číselných hodnot o zadlužení do stejného výpočtového vzorce (podle subjektu, který je sleduje) by měl být stále zachován popis trendu rostoucích hodnot zadlužování.

Z následujícího grafu jsou patrné hodnoty, které jsou publikovány Českou národní bankou.

Období	UK1 Zadlužení vládního sektoru
31.12.2012	1692775
31.12.2011	1567883
31.12.2010	1436552
31.12.2009	1285563
31.12.2008	1104338
31.12.2007	1023430
31.12.2006	948111
31.12.2005	885401
31.12.2004	847786
31.12.2003	768223
31.12.2002	694891
31.12.2001	584891
31.12.2000	403945
31.12.1999	340124
31.12.1998	298516
31.12.1997	237199
31.12.1996	210110
31.12.1995	214597

tabulka č. 9, výše státního dluhu, zdroj Česká národní banka

tabulka č. 10, zadlužení vládního sektoru, zdroj autor práce, zpracováno

dle: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_sestuid=1401&p_uka=1&p_strid=BE&p_sort=2&p_od=199512&p_do=201301&p_period=12&p_des=50&p_format=4&p_decsep=,&p_lang=CS

Vedle hodnot publikovaných ČNB jsou zobrazena data, která ukazují kromě výše státního dluhu i roční přírůstek, HDP v daném roce, podíl dluhu na HDP a roční přírůstek podílu na HDP:

Rok	Státní dluh	Roční přírůstek	HDP	Podíl na HDP	Rozpočtový schodek % HDP	Roční přírůstek podílu na HDP
1993	158,8		1020	15,57 %		
1994	157,3	-1,5	1183	13,30 %		-2,27 p. b.
1995	154,4	-2,9	1466	10,53 %		-2,77 p. b.
1996	155,2	0,8	1683	9,22 %		-1,31 p. b.
1997	173,1	17,9	1811	9,56 %		0,34 p. b.
1998	194,7	21,6	1996	9,75 %	-1,5	0,20 p. b.
1999	228,4	33,7	2080	10,98 %	-1,5	1,23 p. b.

2000	289,3	60,9	2189	13,22 %	-2,1	2,24 p. b.
2001	345,0	55,7	2352	14,67 %	-2,9	1,45 p. b.
2002	395,9	50,9	2464	16,07 %	-1,9	1,40 p. b.
2003	493,2	97,3	2577	19,14 %	-4,3	3,07 p. b.
2004	592,9	99,7	2814	21,07 %	-3,4	1,93 p. b.
2005	691,2	98,3	2983	23,17 %	-1,9	2,10 p. b.
2006	802,5	111,3	3222	24,91 %	-3,0	1,74 p. b.
2007	892,3	89,8	3535	25,24 %	-1,9	0,33 p. b.
2008	999,8	107,2	3688	27,10 %	-0,5	1,86 p. b.
2009	1178,2	178,4	3627	32,48 %	-5,5	5,38 p. b.
2010	1344,1	165,8	3668	36,64 %	-4,9	4,16 p. b.
2011	1499,4	155,3	3807	39,38 %	-3,1	2,73 p. b.
2012	1667,6	168,3				

tabulka č. 11, zdroj autor práce, zpracováno podle

http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_dluh_%C4%8Ceska#cite_note-6

Jak již bylo uvedeno, v této části práce budou jako výchozí hodnoty využity ty údaje, které publikovalo Ministerstvo financí České republiky. Hodnoty je možné shrnout do následující tabulky:

rok	hodnota zadlužení
1993	158,8
1994	157,3
1995	154,4
1996	155,2
1997	173,1
1998	194,7
1999	228,4
2000	289,3
2001	345
2002	395,9
2003	493,2
2004	592,9
2005	691,2
2006	802,5

2007	892,3
2008	999,8
2009	1.178,2
2010	1.344,1
2011	1.499,4
2012	1.667,6

tabulka č. 12, hodnoty státního dluhu, zdroj autor práce, zpracováno podle http://mfcz.cz/cps/rde/xchg/mfcz/xsl/str_vyvoj_sd.html

Hodnoty jsou (stejně jako u hodnot zadlužení domácností) uvedeny bez toho, že by byly očištěny od inflace. Následující výpočty odhadu zadlužení mají jen ukázat, kam se posune nominální hodnota zadlužení. Nejde ale o odhad, který by vzal v potaz kupní sílu pro daný rok.

3.3. Odhad zadlužení státního dluhu pro roky 2013 a 2014

Pro výpočet odhadu zadlužení České republiky bude použit stejný výpočetní vzorec, jako u hodnot pro zadlužení domácností. Obecný výpočtový vzorec průměrného koeficientu růstu je dán takto:

$$\bar{k} = n - 1 \sqrt[k_1 * k_2 * \dots * k_{n-1}] = n - 1 \sqrt{\frac{y_n}{y_1}}$$

kde hodnoty k_1 znamenají jednotlivé hodnoty zadlužení státním dluhem v daném roce a které jsou uvedeny v tabulce na této straně práce.

$$k_{1993-2012} = 19 \sqrt{\frac{1667,6}{158,8}} = 1,13175 = 13,17 \% \text{ za celé období 1993-2012.}$$

Stejně jako u výpočtu zadlužení domácností bude provedeno rozdělení časové řady na několik dílčích období. Tato období budou členěna stejně, jako u domácností na úseky 1993 až 1999; dále 2000 až 2005 a poslední období 2006 až 2012.

$$k_{1993-1999} = 7 \sqrt{\frac{228,4}{158,8}} = 1,0533 = 5,32 \% \text{ za dobu 1993-1999}$$

$$k_{2000-2005} = 6 \sqrt{\frac{691,2}{289,3}} = 1,1562 = 15,62 \% \text{ za dobu 2000-2005}$$

$$k_{2006-2012} = 7 \sqrt{\frac{1667,6}{802,5}} = 1,1101 = 11,01 \% \text{ za dobu 2006-2012}$$

Upřesněný odhad má odrážet co nejkratší období časové řady. Výpočetní vzorec by pak tempo růstu zachytil takto:

$$k_{2011-2012} = \sqrt{\frac{1167,6}{1499,4}} = 1,0545 = 5,45 \% \text{ Součinem hodnoty zadlužení a tempa růstu by}$$

pak byl nejpřesnější odhad vypočten takto: $1.667,6 * 1,0545 = 1.758,4842 = 1.758,48$ mld. Kč pro rok 2013 a $1.854,3216 = 1.854,32$ mld. Kč pro rok 2014 při dodržení tempa růstu mezi lety 2011 až 2012. Výpočtem podle stejného vzorce je možné dojít k třem různým výsledkům odhadu pro rok 2013:

- 1.887,30 mld. Kč; zohledníme-li celkové tempo růstu v celé časové řadě.
- 1.851,20 mld. Kč, zohledníme-li tempo růstu mezi lety 2006 až 2012
- 1.758,48 mld. Kč, zohledníme-li tempo růstu posledního období 2011 až 2012

Nejpřesnější hodnota zadlužení České republiky státním dluhem by měla tedy činit pro letošní rok částku 1.758,48 mld. Kč. Jde o výpočet podle trendu odhadnutého za nejkratší dobu, a proto odhad není tak stabilní, jako výpočet podle trendu dlouhé časové řady. Nejlépe však vyjadřuje charakteristiku zadlužování z posledních dvou let. Mezi lety 1993 až 1999 rostl státní dluh tempem 5,32 % ročně, mezi lety 2000 až 2005 rostl dluh tempem 15,62 % ročně a mezi lety 2006 až 2012 pak rostl tempem 11,01 % ročně. Z hodnoty let 2006 až 2012 lze však vyčlenit období 2011 až 2012, kdy bylo tempo růstu 5,45 %.

3.4. Porovnání zadlužení domácností a státu

Pokud bychom měli shrnout společné charakteristiky zadlužování a zadlužení České republiky, je nutno si nejprve uvědomit jednu zásadní věc: Jde o dvě zcela odlišné oblasti zadlužování. Příčiny zadlužení státu pramení z rozhodnutí vlád vzešlých z voleb, jejich politických preferencí a zejména jejich postojům k řízení státního dluhu. Vlády se v České republice obměňují každé čtyři roky (i častěji). Každá vláda má poněkud jiný názor na škodlivost zadlužování České republiky a na to, jak by měl být dluh jednou splacen. Vliv sehrály i povinné platby po prohraných soudních arbitrážích a vstup České republiky do

Evropské unie. Přístup k řízení dluhové služby bude nutno také korigovat před přijetím společné měny Euro.

Naproti tomu příčiny zadlužení domácností vyplývají z jejich úlohy spotřebitele v ekonomickém koloběhu. Spotřeba se odvíjí podle individuálních preferencí jedné každé domácnosti. Pro některou domácnost je nezbytnou investicí nákup drahé dovolené, pro jinou domácnost je nezbytná investice nákup bytu. Nemají-li domácnosti k dispozici volné finanční zdroje, mohou k investici využít některého z mnoha způsobů financování: Úvěr u bank, nebankovních úvěrových společností, hypotéku, či půjčku od fyzické osoby. Domácnosti jsou ve spotřebě limitovány schopností splácet, nemění ale své preference tak často, jako vládní úředníci.

Z těchto důvodů nelze korektně porovnávat hodnoty zadlužení domácností a státu. Obě oblasti zadlužování vykazují zhruba stejné charakteristiky: Tím prvním je to, že hodnoty zadlužování neustále rostou (zadlužení domácností mezi lety 1993 až 2012 rostlo průměrným tempem 14,24 % ročně; zadlužení státu rostlo průměrným tempem 13,17 % ročně - jde o srovnatelné hodnoty). Druhým shodným rysem je to, že hodnoty růstu zadlužování byly nejvyšší v období let 2000 až 2005, kdy zadlužení domácností rostlo 22,77 % ročně a státu 15,62 % ročně. Naopak mezi lety 2006 až 2012 hodnoty poklesly na 11,57 % ročně u domácností, resp. 11,01 % ročně u státu. Nejmarkantněji se pokles projeví v období let 2011 a 2012, kdy se domácnosti zadlužovaly 4,04 % ročně a stát 5,45 % ročně. Zadlužení domácností je na úrovni zadlužení státu i v objemu peněz, když zadlužení domácností i státu se pohybuje v hodnotách přes bilion korun (1.163,32 mld. Kč u domácností, resp. 1.667,6 mld. Kč u státu). Matematicky jsou tedy obě křivky zadlužování velmi podobné, podobnost je však jen zdánlivá. „*Chtěli jsme ukázat na problém **zdánlivé korelace**. Ta spočívá v tom, že někdy je možné pozorovat silnou závislost mezi proměnnými i v případě, kdy mezi proměnnými závislost ve skutečnosti buď téměř, nebo vůbec neexistuje. K tomuto jevu dochází proto, že obě proměnné vykazují stejný trend vývoje v čase nebo jsou latentně ovlivňovány jinou, třetí proměnnou, s níž každá ze dvou zkoumaných proměnných jednotlivě může souviset a tím způsobovat zdání i své vlastní vzájemné souvislosti.*“¹⁸ Jak vyplývá z citátu, lze

¹⁸HINDLS R., HRONOVÁ S a SEGER J. *Statistika pro ekonomy*, vydavatel ProfesionalPublishing, Praha 2003, s. 333. ISBN 978-80-86946-43-6

matematicky podobné křivky porovnávat jen za určitých podmínek. Podrobné statistické zkoumání spočívá nejprve ve zvolení vhodné trendové funkce, od té se vypočítají odchylky a ty jsou následně korelovány. Prostředkem k ověření náhodnosti uspořádání je tzv. Durbinův-

Watsonův test autokorelace. Vzorec pro výpočet je $DW = \frac{\sum (e_t - e_{t-1})^2}{\sum e_t^2}$ Takový postup ale není

nutný, když mezi chováním domácností a chováním vlády najdeme také mnoho odlišností. Právě proto lze dovést i bez podrobnějších výpočtů odlišnosti obou druhů zadlužení.

Předně: Podle hodnot uvedených v předchozí kapitole této práce, je zadlužení domácností tvořeno z 67 % výdaji na bydlení. Jde o úvěry nebo o hypotékyna bydlení, což jsou z dlouhodobého hlediska výhodné investice. Domácnosti si pořízením vlastního bydlení mohou snížit náklady za nájem, mohou nemovitost zahrnout do svého majetku a ručit s ní, zhodnocovat jí, či jinak hospodařit. Dlouhodobé investice v takovém objemu stát nevynakládá, největší část výdajů státu jde na mandatorní výdaje (důchody, sociální dávky apod.). Ty jsou čistě spotřebou státu, která se nijak nezhodnotí. Stát však mandatorní výdaje vynaložit musí (proto jsou označeny slovem mandatorní). Dlouhodobé investice státu by znamenaly výdaje na dopravní infrastrukturu, či investice do pobídek k výstavbě nějaké výrobní kapacity. Takové výdaje však stát musel omezit právě kvůli rostoucím hodnotám zadlužení. Omezení investičních výdajů státu má ale vliv i na domácnosti: Méně státních investic znamená méně zakázek pro firmy například v oblasti výstavby dopravních staveb. To znamená pokles obyvatel, kteří mohou být v tomto odvětví zaměstnáni. Tito obyvatelé (jako členové domácností) omezují svou vlastní spotřebu. Stát tak vybere méně na daních, což vynucuje další omezení státních investic. Stavby dopravní infrastruktury jsou však omezeny jen v některých regionech. Právě proto jsou v této práci uvedeny také údaje o zadlužení domácností podle regionů. Některé regiony v České republice investují samy (prostřednictvím rozpočtů krajů a obcí), to však může vést k dalšímu růstu státního dluhu (vazbou podle zákona o rozpočtovém určení daní a podle zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů). Nemałym rizikem je také využití dotací z Eurofondů. Nejde o mediálně známé případy cíleného kriminálního chování (zaměřenému na nezákonné čerpání dotací). Rizikem jsou i správně investované dotace, které však nepřinesly požadovaný efekt. Pokud některý z regionů investuje s vírou v budoucí výtěžky plynoucí z rozmachu turistického ruchu (který nenastal), pak v lepším případě vynaložené peněžní prostředky také nepřinesou očekávaný benefit. V horším případě je nutno chybně využitou dotaci vrátit, což vede k dalšímu

zadlužování obcí či krajů. To je důvod proč roste vůle státu prostřednictvím dozorových orgánů krajské a obecní rozpočty kontrolovat.

Role státu a role domácností jsou zásadně odlišné. Právě to je hlavní důvod, proč nelze – bez dalšího - porovnávat hodnoty zadlužování domácností (soukromých rozpočtů) a zadlužování státu (a veřejných rozpočtů).

Možná rizika pro domácnosti mohou plynout i z toho, že největší část zadlužení domácností (67 %) je spojeno s úvěry na bydlení. Zpravidla tyto úvěry mají splatnost deset, patnáct, ale velmi často i více let. Životnost nemovitosti je samozřejmě mnohem delší, než je doba splatnosti úvěru. Tržní hodnota nemovitostí pořizovaných tímto způsobem se může za dobu splácení úvěru změnit. Změny mohou být odvozeny od trhu: Může dojít k převisu nabídky na trhu s nemovitostmi nad poptávkou, nebo ke změnám na trhu práce. Častěji se však setkáváme se změnami legislativními, kdy dochází k mnoha novelizacím právních předpisů. Ty se mohou např. projevit na výši zdanění úvěrů, nebo na změnách úrokových sazeb. Rizika pro domácnosti plynou z nestabilních podmínek za dobu splatnosti úvěrů.

4. Dotazníkové šetření – chování domácností

4.1. Popis dotazníku

Dotazníkové šetření bylo provedeno s cílem ověřit některé jevy týkající se zadlužování domácností. Šetření probíhalo ve dnech 3. 3. 2013 až 10. 3. 2013 a to na internetových serverech vyplňto.cz a anketovník.cz. Šlo o průzkum zadaný autorem diplomové práce. Užitím volně přístupného veřejného dotazníku došlo k získání náhodně vybraného vzorku populace. Dotazníkové otázky uvedené na obou serverech byly samozřejmě shodné (z důvodů možnosti sloučení dat).

V dotazníku bylo 18 uzavřených otázek, z nichž měli respondenti vybírat jednu z nabízených možností. Na dotazník zadaný na serveru vyplňto.cz byla návratnost dotazníku 48,2 %. U dotazníku zadaného na serveru anketovník.cz nebyl tento údaj dostupný. Šetření se celkem zúčastnilo 63 respondentů.

Zadlužování domácností

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O PROVEDENÉM PRŮZKUMU

Autor průzkumu:	Jiří Hlaváček
Šetření:	03. 03. 2013 – 10. 03. 2013
Počet otázek (max/průměr):	18 / 17.76
Použité ochrany:	Žádné
Zobrazení otázek:	celý dotazník najednou
Návratnost dotazníků:	48.2%

Návratnost dotazníků je dána poměrem vyplněných a zobrazených dotazníků. Jedná se o orientační údaj, který nebere v potaz ty oslovené respondenty, kteří ani nezobrazili úvodní text (neklikli na odkaz na dotazník).

obrázek č. 7, zadání ankety o zadlužení domácností, zdroj: autor práce

První čtyři otázky byly zaměřené na zjištění obecných údajů o respondentech, tj. pohlaví, věku, vzdělání a zdroje příjmu respondenta. Otázky pátá až dvanáctá se týkaly toho, zda respondenti mají v současnosti nějakou půjčku, či úvěr. Třináctá otázka charakterizuje

délku splatnosti půjčky či úvěru. Poslední čtyři otázky se pak zaměřují na další informace o respondentovi a jeho okolí.

4.2. Vyhodnocení dotazníku

Z dotazníku vyplývá, že odpovědělo 74,07 % žen a 25,93 % mužů. Pokud se týká věku, 75,93 % byli respondenti ve věku 20 až 39 let, 24,07 % bylo ve věku 40 až 59 let. Mladší ani starší nebyl nikdo. Střední odborné vzdělání mělo 5,56 % respondentů, 46,3 % mělo střední vzdělání s maturitou a 48,15 % mělo vysokoškolské vzdělání. 55,56 % respondentů uvedlo, že jsou zaměstnaní, 35,19 % respondentů má jiný příjem a 9,26 % respondentů je OSVČ.

Pokud se týká výše příjmů, 75,93 % respondentů uvedlo, že jim jejich příjem dostačuje pro úhradu životních nákladů, 24,07 % uvádí, že je příjem nedostatečný. U těch, kteří mají vyšší příjem, než náklady si 61,11 % respondentů ponechává takto uspořené peníze pro další potřebu, 35,19 % ukládá úspory do banky a 3,7 % respondentů investuje.

Respondenti uvedli, s jakými subjekty nabízející úvěr, či půjčku se setkali. Jejich odpovědi jsou uvedeny v grafu:

obrázek č. 11 výsledky otázky č. 7 dotazníkového šetření, zdroj autor práce

Poznámka: Pro účely dotazníkového šetření jsou půjčky a úvěry spojeny do jedné kategorie „cizích peněz“. Právně jde ale o jiné definice. Půjčka je podle platného Občanského zákoníku definována takto: *Smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.*¹⁹ Naproti tomu úrok je v ust. § 497 a n. Obchodního zákoníku definován takto: *Smlouva o úvěru je smlouva, kterou se jedna strana (věřitel) zavazuje na požádání druhé strany (dlužník) poskytnout v její prospěch peněžní prostředky do určité částky a dlužník se zavazuje poskytnuté prostředky věřiteli vrátit a zaplatit úroky. Od smlouvy o půjčce podle § 657ObčZ odlišuje tím, že k jejímu vzniku stačí uvedená dohoda a prostředky nemusí být poskytnuty, že jejím předmětem mohou být pouze peněžní prostředky a nikoliv jiné věci určené podle druhu, a že musí vždy obsahovat závazek zaplatit za poskytnuté peněžní prostředky úroky. Nemůže být uzavřena jako bezúročná.*²⁰ Jak půjčky, tak i úvěry slouží k financování domácností. Jsou založeny na jiném právním základu, ekonomicky jde ale o cizí peníze, které domácnost musí vrátit oprávněnému věřiteli.

Je zřejmé, že půjčky, či úvěry nabízí mnoho subjektů, nejsilněji jsou ale zastoupeny banky s 66,67 % a úvěrové nebankovní společnosti 14,81 %, případně obě uvedené možnosti s 5,56 %.

Respondenti uvedli, že 46,3 % z nich má půjčku, 53,7 % půjčku nemá. Z těch, kteří půjčku mají, jich 66,67 % poskytla banka, jiný subjekt 25,93 % a 7,14 % má půjčku o nebankovní společnosti. Celkem 44,44 % respondentů uvedlo, že je splácení půjčky omezuje, ale počítali s ním, dalších 42,59 % uvedlo, že počítalo se splátkou dopředu a proto je nijak neomezuje. 7,14 % respondentů uvedlo, že pro ně není splácení obtížné, ale splátka je vyšší, než původně počítali. V součtu jde o 94,17 % respondentů, kteří splácí půjčku ve výši, která odpovídá jejich možnostem.

¹⁹ Zdroj: § 657 Občanského zákoníku, převzato ze systému Beckonline.cz

²⁰ Zdroj: Právníkyslovník, 3.vydání, 2009, převzato ze systému Beckonline.cz

obrázek č. 12 výsledky k otázce č. 10 dotazníkového šetření, zdroj autor práce

Půjčka (či úvěr) slouží z 77,78 % k pořízení předmětu dlouhodobé spotřeby (auto, hypotéka na nemovitost, či zhodnocení stávající nemovitosti). U 12,96 % slouží půjčka či úvěr ke krytí momentálně nezbytné investice (oprava či koupě domácího spotřebiče) a 9,26 % respondentů uvedlo, že půjčka či úvěr slouží k zajištění běžného chodu domácnosti. Pokud se týká doby splácení půjčky či úvěru, 79,63 % respondentů uvedlo, že doba životnosti pořizované věci je delší, než doba splatnosti půjčky, či úvěru, která slouží k jejich pořízení. Zbylých 20,37 % respondentů uvedlo, že doba životnosti pořizované věci je menší, než doba splatnosti. Z hlediska typické doby splácení půjčky či úvěru je nejčastější doba splatnosti delší, než pět let (40,74 %), druhá nejčastější je doba splatnosti mezi jedním rokem až pěti lety (38,89 %) a doba splatnosti do jednoho roku je uvedena u 20,37 % respondentů.

59,26 % respondentů uvedlo, že neměli nikdy v minulosti půjčku či úvěr, 40,74 % respondentů uvedlo opačnou možnost. Z těchto minulých půjček či úvěrů jí uhradili v termínu 76 ku 24 respondentů po termínu.

72,22 % respondentů se setkala s někým, vůči komu byly vymáhány dlužné peníze; tyto peníze vymáhal z 53,7 % exekutor, z 25,93 % soud a ve 20,37 % vymáhací agentura. Vymáhání pohledávky skončilo zaplacením celé pohledávky v 34,15 % případech, stejný podíl (34,15%) respondentů uvedl, že dlužník splatil pouze část pohledávky a 31,71 % vymáhané pohledávky se nepodařilo vymoci - není kde brát.

Z odpovědí je možné učinit následující závěry: Nejčastěji zastoupeným respondentem v dotazníku byla žena s vysokoškolským vzděláním, ve věku 20-39 let. Tato žena je v zaměstnaneckém poměru.

Příjem respondentce stačí na úhradu životních nákladů. Není ale tak velký, aby z jeho přebytků investovala, raději peníze uloží na účet do banky, nejčastěji si je však ponechá a upotřebí později.

Méně než polovina respondentek má půjčku. Půjčka je poskytnuta od banky. Je splácena splátkou, o jejíž výši respondentka dopředu věděla a nemá se splácením problém. Půjčka slouží k pořízení předmětu s delší dobou životnosti, než je délka splácení půjčky. Doba splácení půjčky je delší, než pět let. Nejčastěji jde o půjčku první.

Respondentka se setkala s někým, kdo měl potíže se splácením. Dluh vymáhal nejčastěji exekutor. Úspěšnost vymáhání dluhu lze rozdělit na tři zhruba stejné díly – kdy došlo k plné úhradě dluhu, k úhradě dluhu z části, nebo dluh nebyl zaplacen vůbec.

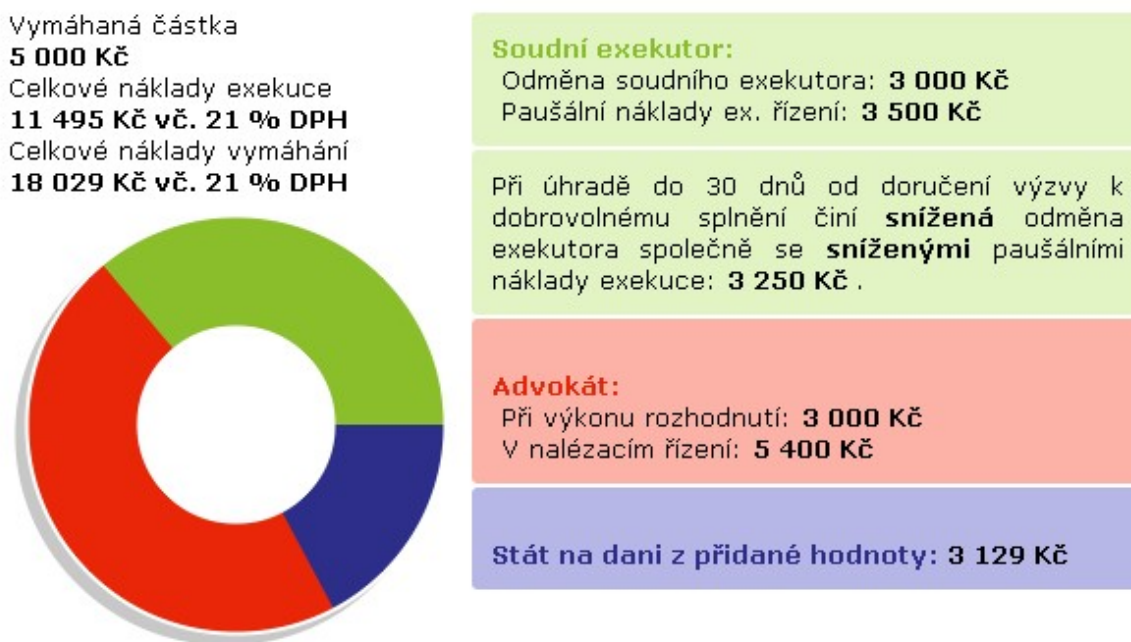
Výsledky dotazníkového šetření odpovídají údajům, které publikovala Česká národní banka v údajích o struktuře zadlužení domácností: Největší podíl zadlužení jde na vrub dlouhodobé spotřeby – půjčky či úvěry jsou spojeny s výdaji na bydlení. Většina domácností nemá problémy se spotřebou. Zadluží-li se, pak je jí předem známá výše splátek a s tímto výdajem počítá. Většina domácností se dočasně zadluží, ale později se tato investice vrátí.

4.3. *Dodatečné dotazníkové šetření*

Z práce vyplynulo, že jsou-li klasifikované úvěry, či půjčky vymáhány, dochází přitom ke zvyšování nákladů. Ty jsou spojeny s obsluhou pohledávky. Proto bylo provedeno další dotazníkové šetření. To sledovalo, zda respondenti museli hradit dluh vůči věřiteli vynuceným způsobem - zda vůči nim bylo vedeno některé z řízení popsanych v předchozí části práce. Pokud respondenti odpověděli kladně, měli sdělit, kolikanásobek původní dlužné částky uhradili.

Dodatečného šetření se zúčastnilo 10 respondentů - chodců náhodně oslovených ve městě Sokolov. 7 z nich vyplnilo dotazníky, z toho 4 uvedli, že vůči nim žádná pohledávka vymáhána nebyla, 3 uvedli, že vůči nim bylo vymáháno peněžité plnění. Z těchto tří dva uvedli, že zaplatili trojnásobek dlužné částky a jeden uvedl, že uhradil pětinasobek dlužné částky.

Výsledky odpovídají údajům, které jsou uvedeny u kalkulací Exekutorské komory České republiky pro dlužnou částku 5.000,-Kč. Při částce 1.000,-Kč je nutno uhradit celkem 13.855,-Kč a při dlužné částce 10.000,-Kč má být uhrazeno celkem 22.930,-Kč.

obrázek č. 13 dlužná částka 5.000,-Kč zdroj: autor práce, zpracováno podle <http://ekcr.cz/?p=kk>

4.4. Rizikové domácnosti

Znepokojivý je podíl respondentů majících problém se splácením půjčky. Sečteme-li 3,7% respondentů (uvádějících že splátka je vyšší, než původně počítali) s 1,85 % respondentů uvádějících, že s takovou splátkou nepočítali, dojdeme k číslu 5,55 %. To jsou respondenti, kteří neměli dostatečné informace o podmínkách smlouvy, nebo informace měli, ale nedokázali je využít. Počet těchto případů zhruba odpovídá 5,18 % případů klasifikovaných úvěrů domácností se selháním evidovaných k 31. 12. 2012, které byly uvedeny v předchozích částech práce. Dotazníkové šetření tímto způsobem potvrdilo existenci části populace, která nemá dostatečné množství znalostí na čerpání „cizích peněz“. Domácnosti s klasifikovanými úvěry se vystavují riziku nuceného vymáhání pohledávek. To znamená, že už tak zadlužené domácnosti budou nuceny vynaložit další náklady spojené s obsluhou vymáhání. Některým z domácností poklesne hodnota majetku natolik, že nezvládnou uhradit celý dluh (podle dotazníku jde o 34,15 % respondentů) anebo jej nezvládnou uhradit vůbec („není kde brát“ 31,71 % respondentů). Posledně jmenovaná skupina respondentů znamená, že se věřitelé pravděpodobně nedomohou uspokojení pohledávky výkonem rozhodnutí, či exekucí z majetku dlužníka. Věřitelé mohou řešit situaci

insolvenčním návrhem, návrh na oddlužení (tj. již konkrétní způsob řešení úpadku) může podat jen dlužník sám.

Vedle rizik plynoucích z neznalosti parametrů úvěrů a jejich splácení, které lze řešit buď vymáháním pohledávek nebo insolvenčním řízením, lze uvažovat ještě jeden druh rizika: Největší část zadlužení domácností (67 %) je spojena s úvěry na bydlení (hypotéčními úvěry a úvěry ze stavebního spoření). Z ekonomického hlediska jde o zadlužení rozumné, když pořizovaná nemovitost má delší životnost, než doba splácení úvěru, za který byla pořizena. Obvykle je úvěrování spojeno s ručením pořizovanou nemovitostí. Splácení úvěru na bydlení je pravděpodobně jednou z největších investic v životě běžného člena domácnosti. Hypotéční úvěry zavazují na dobu 10, 15, ale i 20, někdy i 25 let. Během tak dlouhé doby se mění podmínky, za kterých je hypotéční úvěr splácen: Jednak to jsou změny na straně toho, kdo si hypotéku či úvěr vzal (změna zaměstnání, zvětšení rodiny a další životní události). Dále to jsou změny na straně toho, kdo hypotéku poskytl. Mění se výše úročení, nejrůznější poplatky a další okolnosti. To vše má vliv na hodnotu nemovitostí, které jsou předmětem poskytnutého úvěru. Domácnosti v České republice nikdy neměly tak snadný přístup k hypotéčním úvěrům jako domácnosti ve Spojených státech amerických, ale i zde platí, že v současné ekonomické krizi není hodnota nemovitostí (jejich obchodovatelnost na trhu) nijak závažná. Nabízených nemovitostí je nadbytek, nabídka převyšuje poptávku. Mnoho nově postavených bytů je neobsazeno. Za této výchozí situace může hrozit českým domácnostem značné riziko v případě, kdyby ekonomická krize trvala delší dobu, nebo kdyby se zvýšila míra nezaměstnanosti. Pokud hypotéční banky zpřísní podmínky splácení u již uzavřených a probíhajících smluv, nebude klasifikovaných úvěrů jen okolo 5 % jako doposud, toto číslo může vzrůst několikanásobně. To by přineslo značný tlak na zadlužení státu: Ten by musel domácnostem ohroženým platební neschopností vyplácet ve zvýšené míře různé formy sociální výpomoci, což by znamenalo vyšší mandatorní výdaje. Teoreticky je tak možné, že by se zvýšila úroveň zadlužení státu kvůli rozumnému zadlužování domácností.

5. Shrnutí údajů uvedených v práci

V současné době v České republice existuje několik druhů právních předpisů, které mají vztah k zadlužování: V první skupině to jsou zákony Občanský soudní řád a Exekuční řád, které umožňují všem oprávněným věřitelům bez rozdílu vymáhat dlužné peněžité částky od povinných věřitelů. Kromě peněžitých pohledávek mohou věřitelé vymáhat i nepeněžité plnění. Uvedené dva zákony mají další prováděcí podzákonné předpisy. V druhé skupině lze popsat zákon Daňový řád, který umožňuje také vymáhání dlužných peněžitých pohledávek. Nemohou jej však využít všichni věřitelé. Pouze ti, kteří vymáhají pohledávky s vazbou na příjem do veřejného rozpočtu. Jedna skupina oprávněných věřitelů má tak zdánlivě výhodnější postavení oproti jiným věřitelům. To je však vyváženo tím, že nejvíce je vymáháno plnění do příjmové části státního rozpočtu, ze kterého jsou hrazeny veškeré platby státu. Třetí skupina právních předpisů jsou předpisy úpadkového práva. Neřeší vynucené vymáhání pohledávek, ale předlužený majetek úpadce. Hlavním z předpisů této skupiny je Insolvenční zákon a dále technické normy – např. zákony zřizující Insolvenční rejstřík.

Údaje o zadlužování domácností ukazují, že se domácnosti budou zadlužovat i nadále, tempo růstu zadlužování klesá, vypočtená hodnota za poslední období jsou 4 % ročně. Navíc zadlužení domácností financuje z 67 % investice do bydlení. Znepokojivá je existence statisticky zachytitelné 5 % skupiny domácností, které se zadlužují bez toho, že by měly dostatečné informace o nepříznivých důsledcích zadlužení.

Státní dluh České republiky poroste i v příštích letech, tempo růstu se ale zpomaluje. Vypočtená hodnota ukazuje hodnotu 5,45 % ročně. Mezi největší výdaje státu patří tzv. mandatorní výdaje. Vedle výdajů státu na mandatorní výdaje je na státním závěrečném účtu sledováno také zadlužení obcí a krajů, kteří vystupují jako příjemci peněz ze státního rozpočtu (s vazbou přes zákon o rozpočtovém určení daní). Obce a kraje jsou proto kontrolovány státním dozorem (s vazbou na zákon o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí).

Ačkoliv lze státní dluh a zadlužení domácností popsat stejnými křivkami a matematickými postupy, nejde o dvě stejná zadlužení. Každé z nich má jiné příčiny a také jiné důsledky. Hospodaření státu se odvíjí od preferencí politické reprezentace. Politická

reprezentace se mění a to častěji, než je délka řádného volebního období. Domácnosti tvoří fyzické osoby, které se snaží pomocí zadlužování investovat do bydlení. Pokud se však domácnosti, či jejich členové dostanou do potíží s platbami, vystavují se nákladům na platby plynoucí z obsluhy pohledávek. Vedle dlužné částky to bývá úročení, náklady spojené s upomínkami, s právním zastupováním, či náklady na nejrůznější poplatky. Původní dlužná částka se tak může mnohonásobit. To má vliv na to, jakou cestou řešit úhradu dluhu. V závěrečné části práce budou uvedeny některé návrhy, jak situaci zlepšit.

6. Návrhy na zlepšení, úvahy de lege lata

Zadlužování v České republice je typické pro naši dobu. Za dob totality téměř byl nemyslitelný život na dluh, upřednostňovány byly naopak cesty, jak spořit (např. na vkladní knížku). Spotřebitelské smlouvy a problematika ochrany spotřebitele, jsou u nás jevy s relativně krátkou historií. Možnost získání cizích peněz (úvěru, či půjčky) s sebou nese také riziko, jak se zachovat v případě, že se cizí peníze nedaří vrátit. Za poslední dobu došlo k mnoha velkým legislativním změnám a mnohé na nás ještě čekají v souvislosti s účinností Nového občanského zákoníku, Zákona o obchodních korporacích a doprovodných právních předpisů.

Návrhy na zlepšení se dělí do tří okruhů: Okruh návrhů regulace finančního trhu, okruh osvěty a okruh novelizací právních předpisů.

Česká národní banka je podle zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem v České republice. ČNB tedy provádí dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijními fondy, družstevními záložnami, směnárny a dohled nad institucemi v oblasti platebního styku. Stanovuje pravidla, která chrání stabilitu bankovního sektoru, kapitálového trhu, pojišťovnictví a sektoru penzijních fondů. *„ČNB však může dohlížet na ochranu spotřebitele pouze u těch subjektů, nad nimiž je povinna vykonávat dohled podle zákona o ČNB nebo subjektů, které mají povolení podle zvláštních předpisů (devizový zákon).*

Jedná se zejména o následující subjekty:

- *banky a pobočky zahraničních bank,*
- *spořitelni a úvěrní družstva,*
- *obchodníci s cennými papíry,*
- *investiční zprostředkovatelé,*
- *pojišťovny,*
- *penzijní fondy,*
- *pojišťovací zprostředkovatelé,*
- *samostatní likvidátoři pojistných událostí,*
- *směnárny*
- *centrální depozitář*

- *jiné osoby vedoucí evidenci investičních nástrojů*
- *investiční společnosti*
- *investiční fondy*
- *organizátoři trhů s investičními nástroji*
- *zajišťovny*
- *provozovatelé vypořádacích systémů*
- *platební systémy*

Na které subjekty ČNB nedohlíží: *ČNB se tedy nemůže zabývat ochranou spotřebitele u subjektů, které sice na finančním trhu působí, avšak nepodléhají dohledu ČNB. Mezi tyto subjekty patří zejména leasingové společnosti, nebankovní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů, finanční poradci atd. Zde dohled nad ochranou spotřebitele vykonává Česká obchodní inspekce.*²¹

Autor práce navrhuje, aby bylo umožněno České národní bance rozšířit svůj dohled i na ostatní subjekty, které se zabývají poskytováním půjček, popř. dalších finančních služeb (včetně směny peněz). Důležité by bylo, aby podmínky byly stanoveny stejným způsobem pro všechny subjekty na trhu (nejen pro finanční trhy). Za nejdůležitější ovšem je nutná průběžná kontrola těchto subjektů. Nejlepší formou dohledu by bylo udílení licencí na časově ohraničený úsek (např. 2 až 3 roky). V závislosti na výši vykázaného ročního obrátu by subjekty byly povinny skládat na účty České národní banky povinné vklady (stejně, jako banky). Tyto vklady by sloužily ke krytí případných sankcí. Tím by byly uložené sankce lépe vymahatelné. Nezbytné pro provozování peněžních služeb je i dosažení určité kvalifikace (zaměstnanců subjektu) - banky mají vzdělaný a kvalifikovaný personál, který je schopen poskytnout relevantní informace. Stejně vzdělaný personál s povinností vysvětlit podmínky úvěrování zákazníkovi by měly mít i subjekty poskytující peněžní prostředky.

Zvyšují-li se pravomoci České národní banky v oblasti kontroly rozpočtu obcí, krajů a dalších subjektů, měly by být zvýšeny dohledové pravomoci i v oblasti spotřebitelských úvěrů a dalších poskytovatelů úvěrů a půjček.

Dalším návrhem jsou vzdělávací programy cílené na všechny střední a vyšší odborné školy. Poslední příručka věnující se finanční gramotnosti, pochází z roku 2010 a neodráží složitost problematiky v běžné životní praxi. Její text je uveden v příloze této práce.

²¹ Zdroj: http://www.cnb.cz/cs/spotrebitel/ochrana_spotrebitele/dalsi_fin_inst.html

Navrhované programy by měly komplexněji vysvětlovat zadlužování, splácení a další aspekty života na dluh. Měly by pomoci studentům středních a vyšších odborných škol před jejich vstupem do samostatného života učit: Jakým způsobem je potřeba řešit kritickou situaci z hlediska zadlužení (slučování půjček, principy výpočtu úroků, smluvních pokut, nákladů řízení, principy exekučního a insolvenčního zákona). Vyučovány jsou předměty seznamující s ekonomikou, s právem a právním řádem České republiky. Studenti v těchto předmětech získávají velmi dobré teoretické znalosti, které ovšem následně nedokáží prakticky využít. Zejména mladí lidé po ukončení školy řeší problematiku bydlení a vybavení domácnosti úvěrem. Nemají znalost, do jakých finančních potíží se vlivem nesplácení mohou dostat. Neznalost této problematiky se promítla i do výsledků dotazníkového šetření provedené v této práci. Zhruba 5 % respondentů nedokázalo využít informace o délce splácení a o výši splátky. Tento podíl odpovídá i údajům zjištěným autorem v této práci a odpovídá i podílu klasifikovaných úvěrů. Prokazatelně existuje poměrně velká skupina obyvatel, kterým by lepší vzdělávací program mohl pomoci. Současné vzdělávací programy jsou vyučovány jen u některých druhů studia. Měly by být zařazeny na roveň všeobecně vzdělávacích předmětů.

Největší dopad na oblast zadlužování mají legislativní předpisy. Vedle již přijatých předpisů práva hmotného (Nový občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích) mají být schváleny právní předpisy práva procesního (je navrhován zákon pro sporná soudní řízení a pro nesporná soudní řízení). V současné době existují dva právní předpisy umožňující vymáhání peněz - exekuční řád a občanský soudní řád. Vedle těchto dvou předpisů ještě existuje možnost vymáhat příjmy do veřejných rozpočtů daňovým řádem. Právní úprava je tak velice roztržštěná.

Autor práce navrhuje, aby byl přijat jeden zákon o vymáhání peněžitých pohledávek. Ten by upravoval vymáhání peněz bez ohledu na to, kdo je povinný dlužník a kdo oprávněný věřitel. Nemuselo by docházet k tolika novelizacím jako nyní. Velmi důležitá je stabilita právní úpravy v této oblasti. Pokud dochází k novelizacím právních předpisů zhruba 8x ročně, mění se tím i podmínky pro účastníky řízení. Vezmeme-li v úvahu, že hypotéční úvěr je uzavírán často na dobu delší deseti let, pak za tuto dobu může teoreticky dojít minimálně k 80 novelizacím. Tím je ohrožena stabilita podmínek úvěrování a také vymahatelnost práva v běžné praxi. Zcela nově přijatý zákon by mohl přinést stabilnější podmínky pro vymáhání.

Závěr práce

Fenomén zadlužování je jevem, se kterým se neustále setkáváme v každodenním životě. V důsledku společenských změn na konci dvacátého století došlo k přechodu od totalitní plánované ekonomiky k ekonomice tržního hospodářství. S tím souvisel i prudký rozvoj bankovníctví a dalších subjektů poskytujících peněžní prostředky. Rostl také počet subjektů, kterým se v podmínkách tržního hospodářství nedařilo, a proto museli řešit své zadlužení, případně úpadek. Nové společenské uspořádání přineslo i celou řadu právních předpisů regulujících tyto změny. Velké změny nastaly v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Některé předpisy z minulosti přetrvaly do dnešní doby, jiné byly nahrazeny zcela novými, nejčastěji dochází k novelizacím. Právní předpisy jsou v České republice novelizovány příliš často a živelně. Uvážíme-li, že občanský soudní řád byl například v roce 2006 novelizován zhruba jednou za tři týdny, přičemž průměrně je tento zákon novelizován jednou za jeden a půl měsíce, tak není vůbec možné hovořit o stabilním právním prostředí. To vede k nepřehlednosti právního řádu.

Diplomová práce popisuje právní předpisy, podle kterých jsou nyní vymáhány peněžité pohledávky. Popsané právní předpisy ukazují změny, ke kterým došlo s účinností od 1. 1. 2013, kdy došlo k posílení úlohy soudních exekutorů. Soudním exekutorům byly předávány i soudní spisy dosavadních soudních výkonů rozhodnutí. Z tohoto důvodu byl do práce zařazen i metodický pokyn Ministerstva spravedlnosti České republiky, kterým je technicky zajištěn proces předání agendy ze soudu na exekutora. Jde sice o nezávazný předpis, ale díky němu je vyjasněno, kde budou jaké spisy výkonů rozhodnutí uloženy, u kterého exekutora a podle jakého klíče se tak stane. Tím je naplněna zásada práva na zákonného soudce (zde exekutora) provádějící výkon státní moci.

V práci jsou podrobně popsány charakteristiky zadlužování České republiky a zadlužování domácností.

Hodnoty zadlužení v obou případech neustále rostou, ale každé ze zadlužení má jiné příčiny: Zadlužování státu je způsobeno politickou reprezentací a jejími názory na způsob řízení státního dluhu. Jak se průběžně mění politická reprezentace, mění se i hospodářská politika státu. Značnou část státních financí si vyžádají povinné, tzv. mandatorní výdaje. Jimi

jsou hrazeny výdaje na zajištění chodu státu, na platby do oblasti sociální sféry (důchodový systém a systém sociálního zabezpečení). Kromě těchto plateb stát přispívá ze svého rozpočtu do dalších veřejných rozpočtů: Jsou jimi především rozpočty krajů a obcí, platby jsou poukazovány především mechanismem zákona o rozpočtovém určení daní. Výdaje obcí a krajů se snaží stát kontrolovat pomocí zákona o přezkoumávání hospodaření krajů a obcí.

Znepokojivé mohou být některé důsledky zadlužování státu, které mají vliv i na chod domácností a obyvatel daného státu. Nejde o problém současné České republiky, ale v posledních letech se tyto jevy projevily v několika státech Eurozóny, zejména Řecka a naposledy Kypru. Na Kypru se rozpočtová omezení dotkla chodu domácností nejprve přechodným uzavřením poboček komerčních bank a následně zmražením části vkladů. Selhal dohled kyperské centrální banky? Tento krok vyvolal značné sociální napětí, neboť znamená znehodnocení části úspor u obyvatel. Nakolik se dotkl velkých korporací, se můžeme jen dohadovat.

U domácností může nesplácení pohledávek vyústit v nucené vymáhání pohledávky, které přináší zvýšené náklady. Ty mohou původní částku zněkolikanásobit. Zejména u malých pohledávek se jedná o značné navýšení nákladů. V práci je uveden příklad, kdy z 10,-Kč dlužné částky je nutno uhradit celkem 11.132,-Kč na nákladech nalézacího a exekučního řízení. Proto jsou v práci popsány způsoby, jakými se v České republice vymáhají peněžité pohledávky a jaké významné změny nastaly v právních předpisech od 1. 1. 2013. Převýší-li výše dlužné částky určitou mez, lze zadlužení řešit pomocí postupů v Insolvenčním zákoně. Poslední dobou roste počet návrhů na zahájení insolvenčního řízení u nepodnikajících fyzických osob. V roce 2008 bylo evidováno 1936 spotřebitelských návrhů na insolvenční řízení, v roce 2012 pak již 23.830 takových návrhů. To signalizuje množství osob, které nemohou dostát svým závazkům jinak, než osobním bankrotem.

U domácností tvoří počet úvěrů po splatnosti jen 5 % ze všech úvěrů. Z tohoto podílu se následně rekrutují subjekty, vůči nimž jsou vymáhány pohledávky pomocí předpisů uvedených v této práci. Relativně příznivý ukazatel klasifikovaných úvěrů se může změnit. Většina úvěrů slouží k investici do bydlení, do pořízení nemovitosti či její úpravy. Jde o 67 % ze všech úvěrů a půjček. Pokud by domácnosti v České republice měly problémy se splácením (například pokud by v důsledku ekonomické krize docházelo ke zvyšování nezaměstnanosti), mohl by počet úvěrů po splatnosti být mnohem vyšší. Velkou roli hraje také to, že se v průběhu splácení úvěru může změnit také hodnota úvěrovaných nemovitostí. Hypotéky jsou spláceny po dobu delší, než 10 let (často 15 a někdy i 20 let). Je-li splácená

nemovitost umístěna v nyní atraktivní lokalitě, která bude např. za 10 let považována za lokalitu rizikovou, v sousedství sociálně vyloučených obyvatel, bude to mít vliv i na hodnotu takové nemovitosti a její případný prodej na trhu. Nemovitost je přitom největší část majetku domácností, jejímž zpeněžením se může domácnost pokusit uhradit své závazky. Klesne-li hodnota nemovitosti, logicky klesne i možná výše úhrady závazků. Domácnosti v České republice neměly nikdy tak snadný přístup k hypotékám, jako domácnosti ve Spojených státech amerických, tuzemské banky mají mnohem přísnější pravidla. Při zachování stávajícího stavu nemusí k nepříznivému vývoji dojít. Faktem ale je, že krize, jejíž důsledky pocítujeme od roku 2008, stále ještě neskončila. Hospodářství České republiky a mnoha okolních států nevykazuje žádný stabilní růst. Možný nepříznivý vývoj není jen hypotetickou úvahou.

Autor práce navrhuje několik druhů opatření na zlepšení situace. Nějakým jednoduchým doporučením nelze zlepšit hospodaření státu. Proto je nutno návrhy směřovat jinam: Jednak jsou to vzdělávací programy, které by měly studentům středních škol a vyšších odborných škol co nejpodrobněji ukázat rizika života na dluh. Existují-li nyní velmi popisné a teoretizující vzdělávací programy, je nutno je upravit tak, aby dávaly skutečným lidem skutečné rady jak řešit zadlužení. Nejvíce se to týká generace lidí, kteří vstupují do ekonomického života - tedy studentů středních a vyšších odborných škol. Vhodným vzděláváním by se mohlo povést snížit množství subjektů postižených nepříznivými důsledky zadlužení.

Další oblastí, kde lze zlepšit současnou situaci, je zvýšení dohledových pravomocí České národní banky nejen nad bankovním sektorem, či pojišťovny. Dohled by měl být umožněn nad veškerými institucemi, které nabízejí finanční služby, tedy včetně soukromých úvěrových společností. Vyšší regulace a větší pravomoci centrální banky v této oblasti mohou pomoci stabilizovat podmínky, za kterých jsou poskytovány půjčky a úvěry. Kromě toho by mohl dohled centrální banky omezit predátorské praktiky některých společností lépe, než legislativní opatření (novelizace v Parlamentu), které jsou vždy až následnými kroky. Požadavek na odbornou kvalifikaci personálu úvěrových společností sleduje sjednocení podmínek úvěrování u bank a bankovních úvěrových společností s těmi nebankovními, spotřebitelskými.

Třetím opatřením je sjednocení dosavadní roztržité právní úpravy a přijetí jednoho zákona, který bude regulovat vymáhání peněžitých pohledávek. Tímto opatřením by mělo dojít ke snížení počtu novelizací a ke stabilizaci podmínek, za kterých jsou vymáhány

pohledávky za oprávněnými věřiteli. Nejde o to, kdo vymáhá, který subjekt, ale jak vymáhá – stejný postup vymáhajícího subjektu vůči dlužníkovi. V České republice nyní existují tři zákony upravující vymáhání peněžitých pohledávek. Do Parlamentu byl předložen návrh zcela nového zákona o nesporných řízeních, který by byl čtvrtým předpisem v této oblasti. Tento trend je protichůdný k tomu, co je nutno učinit. Nemusí existovat mnoho různých postupů při vymáhání, ale měl by naopak existovat postup pouze jeden. Jeden postup zaručí stabilitu prostředí, ve kterém jsou pohledávky vymáhány, stejný přístup jak na straně všech oprávněných věřitelů, tak i na straně povinných dlužníků.

Téma života na dluh je velmi široké a zahrnuje velké množství aspektů. Lze popisovat závislost zadlužování státu a její významnost na zadlužování domácností. Lze popsat podobné charakteristiky u počtu vymáhacích řízení. Stejně tak by bylo možné hledat souvislost mezi výší příjmů jednotlivých skupin obyvatelstva a jejich chování či další ukazatele, například zadlužení či příjmy domácností v jednotlivých regionech, nebo hypotéky po jednotlivých regionech. Takové šetření by však dalece přesáhlo rozsah této práce a bylo by podmíněno podrobnějším statistickým a sociologickým zkoumáním vybraných jevů.

Seznam použité literatury a pramenů:

knižní publikace:

URBAN, J. *Teorie národního hospodářství*, vydalo nakladatelství Wolters Kluwer v Praze roku 2011, ISBN 978-80-7357-188-7

TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*, vydalo nakladatelství C.H.Beck v Praze roku 1997, ISBN 80-7179-136-9

HELÍSEK, M. *Makroekonomie – základní kurs*, druhé, přepracované vydání, vydalo nakladatelství Melandrium Slaný v roce 2002, ISBN 80-86175-25-1

DRÁPAL L. a BUREŠ J. *Občanský soudní řád-komentář*, vydalo nakladatelství C.H.Beck v Praze roku 2009, ISBN 978-80-7400-107-9

KASÍKOVÁ „et al.“ *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)*. Komentář, 2. vydání, vydalo nakladatelství C.H.Beck v Praze roku 2009, ISBN 978-80-7400-179-6

HOLMAN R. *Ekonomie*, 5. aktualizované vydání, vydalo nakladatelství C.H.Beck v Praze roku 2011, ISBN 978-80-7400-006-5

SAMUELSON P. *Ekonomie*, 18.vydání, vydalo nakladatelství Svoboda v Praze roku 2008, ISBN: 80-205-0590-3

ARLT J. a ARLTOVÁ M. *Ekonomické časové řady, vlastnosti, metody modelování, příklady a aplikace*, vydalo nakladatelství Grada Publishing a.s. v Praze roku 2007, ISBN 978-80-247-1319-9

SVATOŠOVÁ L. a PRÁŠILOVÁ M. *Zdroje a zpracování ekonomických dat*, vydala Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně-ekonomická fakulta v Praze roku 2004, ISBN 80-213-1171-1

HINDLS R., HRONOVÁ S a SEGER J. *Statistika pro ekonomy*, vydavatel Profesional Publishing, Praha 2003, ISBN 978-80-86946-43-6

internet:

www.czso.cz

www.cnb.cz

www.mfcr.cz

www.beckonline.cz

www.anketovnik.cz

www.vyplnto.cz

vlastní:

HLAVÁČEK Jiří, *Peněžitá plnění ve výkonech rozhodnutí a v exekučním řízení*. Praha 2006. Diplomová práce. Česká zemědělská univerzita, Provozně-ekonomická fakulta, Katedra Práva, vedoucí práce Miloslav Preininger

HLAVÁČEK Jiří, Ekonomické aspekty výkonů rozhodnutí a exekucí In *Anotační sborník III. Konference studentské vědecké odborné činnosti*, Sestavili Kateřina Dolejší, Martin Hanuš, vydala Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v roce 2010

HLAVÁČEK Jiří, Insolvence v České republice In *Anotační sborník IV. Konference studentské vědecké odborné činnosti*, Sestavili Jarmila Vaňková, Tomáš Zach, Martin Stehlík, vydala Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v roce 2011

Seznam tabulek a grafů:

tabulky:

tabulka č. 1	<i>novelizace o.s.ř. 1963 - 2000</i>	str. č. 10
tabulka č. 2	<i>novelizace o.s.ř. 2000 - 2012</i>	str. č. 12
tabulka č. 3	<i>novelizace e.ř. 2002 - 2012</i>	str. č. 13
tabulka č. 4	<i>klasifikované úvěry</i>	str. č. 27
tabulka č. 5	<i>příjmy domácností</i>	str. č. 29
tabulka č. 6	<i>zadlužení domácností</i>	str. č. 31
tabulka č. 7	<i>stav vkladů a půjček</i>	str. č. 33
tabulka č. 8	<i>zadlužení domácností</i>	str. č. 34
tabulka č. 9	<i>výše státního dluhu</i>	str. č. 42
tabulka č. 10	<i>zadlužení vládního sektoru - ČNB</i>	str. č. 43
tabulka č. 11	<i>zadlužení vládního sektoru - autor</i>	str. č. 44
tabulka č. 12	<i>zadlužení vládního sektoru - MF ČR</i>	str. č. 45

obrázky:

obrázek č. 1	<i>proces přijetí zákona č. 396/2012 Sb.</i>	str. č. 14
obrázek č. 2	<i>proces přijetí zákona č. 396/2012 Sb.</i>	str. č. 15
obrázek č. 3	<i>porovnání nápadu exekucí a výkonů rozhodnutí</i>	str. č. 16
obrázek č. 4	<i>náklady - dlužná částka 10,-Kč</i>	str. č. 21
obrázek č. 5	<i>náklady - dlužná částka 1.000,-Kč</i>	str. č. 22
obrázek č. 6	<i>náklady - dlužná částka 10.000,-Kč</i>	str. č. 22

obrázek č. 7	<i>vybrané ukazatele domácností</i>	str. č. 30
obrázek č. 8	<i>soukromá spotřeba</i>	str. č. 32
obrázek č. 9	<i>úvěry na bydlení a spotřebitelské úvěry</i>	str. č. 33
obrázek č. 10	<i>zadání ankety - dotazníku</i>	str. č. 50
obrázek č. 11	<i>výsledky otázky č. 7</i>	str. č. 51
obrázek č. 12	<i>výsledky otázky č. 10</i>	str. č. 53
obrázek č. 13	<i>náklady - dlužná částka 5.000,-Kč</i>	str. č. 55

Přílohy:

Příloha č. 1: Příručka pro střední školy z roku 2010 zabývající se problematikou zadlužování

26. února 2010 *Nová příručka učí žáky, jak se vyhnout dluhové pasti*

Vyučovat finanční gramotnost je už letos na většině středních odborných škol a učilišť povinné. Souvisí to s přechodem na výuku podle nových vzdělávacích programů, které finanční gramotnost obsahují. Národní ústav odborného vzdělávání proto vydal příručku s názvem Finanční gramotnost – úlohy a metodika, která má středním školám s výukou nového tématu pomoci.

Na příručce, která byla financována ze zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, spolupracovali zástupci středních odborných škol a některých finančních organizací. Jejimi autory jsou Petr Klínský z Obchodní akademie Heroldovy sady v Praze 10 a ředitelka OA Jindřichův Hradec Danuše Chromá. Příručka přímo navazuje na publikaci stejných autorů Finanční gramotnost - obsah a příklady z praxe škol, kterou NÚOV vydal v roce 2008.

Důležitost toho, aby se žáci seznámili se základy finančního vzdělání už ve škole, zdůraznila i ministryně školství Miroslava Kopicová. Nejrůznější lákavé nabídky zboží vytvářejí dojem, že se bez nich člověk neobejde, a přitom je to tak jednoduché - stačí vzít si rychlou půjčku... Mladí lidé, kteří se nebojí riskovat a přitom se nevyznají v bankovních produktech, mohou být nejvíc ohroženi. Výuka finanční gramotnosti na školách je proto jedním z prostředků, jak takovým situacím předejít. Její zvládnutí na druhé straně umožní mladým lidem efektivně využívat širokých možností finančního trhu.

V nových vzdělávacích programech je finanční gramotnost chápána jako součást klíčových kompetencí, které mají absolventi mít, aby dobře obstáli v současné společnosti. Školy mají poměrně velkou volnost v tom, k jakým předmětům tuto problematiku zařadí a jakým způsobem ji budou učit.

Do jaké míry je finanční gramotnost nezbytná, vyšlo plně najevo v souvislosti s ekonomickou krizí. „V poslední době například banky zvyšují úrokové sazby lidem, kteří mají hypotéční úvěr a skončila jim fixace. Pokud domácnost nevede rodinný rozpočet, může se kvůli tomu dostat do dluhové pasti,“ říká Eva Rathouská Grmelová, která se finanční gramotností zabývá v Národním ústavu odborného vzdělávání.

Ekonomické školy předávají své zkušenosti

Školy s ekonomickým zaměřením mají finanční problematiku jako standardní součást výuky už léta, novinku ovšem toto téma představuje pro většinu ostatních odborných škol. „Při zavádění finanční gramotnosti do všech škol bylo výhodné, že už jsme s tím měli zkušenosti. Využili jsme je při tvorbě příručky a myslíme si, že to ostatním školám pomůže,“ říká jeden z autorů Petr Klínský.

Nová příručka proto obsahuje praktické úlohy, které jsou šité přímo „na míru“. Část z nich si vytvořili sami učitelé a používali je při výuce a další část úloh pochází od pracovníků finančních institucí, kteří přímo v praxi odpozorovali, co dělá jejich klientům největší potíže. Tím byla vytipována opravdu nejpotřebnější témata.

Příručku dostaly všechny střední odborné školy a v elektronické podobě je k dispozici na webových stránkách NÚOV a na Metodickém portále rvp.cz.

Rádi odpovíme na Vaše případné dotazy.

Ing. Eva Rathouská Grmelová, eva.grmelova@nuov.cz, 724652209

Ing. Lukáš Hula, lukas.hula@nuov.cz, 736111977

PaedDr. Věra Němcová, vera.nemcova@nuov.cz, 724652231

Národní ústav odborného vzdělávání

Weilova 1271/6, Praha 10, tel:274 022 111

www.nuov.cz

Příloha: ukázky jednodušších i složitějších úloh

Ukázky z příručky Finanční gramotnost – úlohy a metodika

Osobní rozpočet 15letého Jirky

Jirka má kapesné od rodičů – 200 Kč na týden. Jednou měsíčně dostává od babičky 200 Kč. Peníze vydává na mobilní telefon – 120 Kč měsíčně, na kino a obdobné kulturní akce 450 Kč měsíčně, občas si zajde na hamburger, což měsíčně představuje 130 Kč. Ostatní výdaje (doprava, škola atd.) mu platí rodiče.

Příjmy

kapesné od rodičů 800

kapesné od babičky 200

Celkem 1 000

Výdaje

mobilní telefon 120

kino, kultura 450

hamburgery, cola 130

Celkem 700

Měsíčně mu tedy zbude 300 Kč.

Obdobný rozpočet samozřejmě můžeme sestavit i sami. Nicméně o osobním rozpočtu stále platí, že:

příjmy mohou být větší než výdaje – vzniká přebytek osobního rozpočtu,

příjmy mohou být menší než výdaje – vzniká schodek – deficit osobního rozpočtu.

Finanční produkty

Vyberte, které tvrzení o **stavebním spoření** je pravdivé a které nepravdivé, a označte křížkem.

Tvrzení	Pravdivé	Nepravdivé
a) naspořené prostředky lze použít na jakýkoliv účel		
b) maximální státní podpora činí 150 Kč měsíčně		
c) stavební spoření může mít současně založeno i více členů rodiny		
d) při zakládání spoření stanovujeme tzv. cílovou částku		

e) na jedno spoření je účelné ukládat max. 20 000 Kč ročně		
f) úvěr ze stavebního spoření je možné použít i na jiné účely než účely související s bydlením		
g) prostředky musíme ukládat minimálně 6 let		
h) jakýkoliv úvěr ze stavebního spoření lze získat nejdříve po 2 letech spoření		

Rodinný rozpočet

Rodina Filipa Matušky chce investovat do rodinného domku

Rodina žije v bytě 3 + 1 na sídlišti Máj. Měsíční příjmy: čistá mzda Filipa Matušky 28 656 Kč, dále čistá mzda paní Matuškové 25 300 Kč a příjem matky paní Matuškové ve výši 10 600 Kč – starobní důchod. Dcera Ivana a syn Ondřej studují na středních školách. Výdaje domácnosti představují měsíčně částku 46 200 Kč (v tom je zahrnuto pojištění bytu, automobilu a životní pojištění 7 800 Kč měsíčně). Rodina má z minulých let finanční rezervu 550 000 Kč uloženou na termínovaném účtu u banky. Rodina se rozhodla investovat do rodinného domku. Předpokládá, že financování by se mohlo uskutečnit z finanční rezervy, prodejem bytu na sídlišti a zbytek potřebné částky by bylo možno získat hypotečním úvěrem. V realitní kanceláři si rodina vybrala rodinný domek za 4 500 000 Kč. Za byt na sídlišti nabízí realitní kancelář 950 000 Kč.

Na základě těchto údajů:

- zjistěte potřebnou výši hypotečního úvěru (a kolik procent tento úvěr činí z celkové ceny domku);
- zjistěte, zda má rodina měsíčně přebytek příjmů, který by na splácení hypotečního úvěru mohla použít;
- získejte tři nabídky hypotečních úvěrů u různých bank; s pomocí vhodných kalkulaček na webových stránkách těchto bank či jiných stránkách vypočtete, kolik bude činit celková částka hypotéky k vrácení, pokud budeme předpokládat měsíční splátku kolem 18 000 Kč.

Příloha č. 2: Metodický pokyn Ministerstva spravedlnosti k předávání spisů soudním exekutorům

JUDr. PAVEL BLAŽEK, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne 20.12.2012
Čj. 58/2012-OD-ST/72

Vážená paní předsedkyně,
Vážený pane předsedo,

Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo nezávazný metodický pokyn k předávání spisů soudním exekutorům podle čl. II zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, s účinností od 1. ledna 2013.

Tento pokyn, v němž jsou zohledněny připomínky soudů, přikládám v příloze k dalšímu využití.

S pozdravem

**Metodický pokyn Ministerstva spravedlnosti
k předávání spisů soudním exekutorům
podle čl. II zákona č. 396/2012 Sb.**

Ministerstvo spravedlnosti k zajištění předání spisů ve věcech výkonu rozhodnutí zapsaných v rejstříku E soudním exekutorům podle § 251 odst. 2 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 396/2012 Sb., a přechodných ustanovení v čl. II zákona č. 396/2012 Sb., které nabydou účinnosti dnem 1. ledna 2013), vydává tato nezávazná doporučení:

1. Soudním exekutorům budou postupně předány spisy:

a) *kteřé lze vykonat podle správního nebo daňového řádu, tzn. hlavním kritériem je charakter exekučního titulu (§ 176 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, a § 104 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád).*

Je tedy nutné u každé věci zkoumat, zda exekuční titul odpovídá výše uvedeným ustanovením.

Příklad: Exekučním titulem, dle kterého se bude předávat spis exekutorovi, nemůže být např. rozsudek soudu, dle kterého má žalovaný zaplatit VZP částku za pronájem budovy.

Nelze tedy omezit předávání spisů exekutorům na zkoumání osoby oprávněného.

a zároveň

b) v nichž usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nabylo právní moci.

Poznámky:

- Soudům bude poskytnut pro export přehledu věcí z aplikace ISAS skript, který do souboru ve formátu xls. vyexportuje přehled spisů, které by soud měl předat soudním exekutorům. V tomto přehledu bude uvedena spisová značka spisu, účastníci řízení, datum nápadu a datum nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Tento export ve formátu xls. pak umožní filtrování seznamu dle různých kritérií (např. dle oprávněného) pro účely vyrozumívání oprávněného a soudního exekutora (bod č. 2 přechodných ustanovení) či pro účely rovnoměrného rozvržení spisů mezi soudní exekutory.
Vzhledem k objektivním kritériím (stav seznamu jmen na jednotlivých soudech, absence jednotného číselníku exekučních titulů) půjde pouze o seznam orientační, který soud musí zkontrolovat a případně doplnit či opravit.
- O rozdělení věcí mezi soudní exekutory by měl rozhodovat předseda soudu nebo jím pověřený místopředseda. Protože přechodná ustanovení neurčují postup, podle kterého má být v případě více exekutorských úřadů v rámci soudu činěno rozvržení, připadá tak v úvahu vedle obvyklého rozvržení tzv. „kolečkem“ rozvržení např. i podle počátečních písmen povinných či jiné pro soud optimální řešení, bude-li dodržena podmínka rovnoměrnosti.
- Spisy soud předá jen soudním exekutorům, a nikoliv exekutorským kandidátům působícím v pozici zástupce exekutora z uvolněného exekutorského úřadu. Pověřit provedením exekuce, lze totiž pouze exekutora, který byl ministrem jmenován do exekutorského úřadu a splňuje podmínky stanovené exekučním řádem, a nikoliv exekutorského kandidáta, byť je zástupcem odvolaného exekutora a jen spravuje dosavadní rozpracované věci.
- Je nutné vzít v úvahu i to, že rozdělování spisů je postupný proces, který bude činěn minimálně celou první polovinu roku 2013. Spisy, ve kterých však již rozhodnutí o nařízení výkonu exekuce nabylo právní moci před 1.1.2013, by měly být (dle specifik jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí viz níže) předány ihned.
- V důsledku postupného předávání spisů bude nutné vyhotovovat protokoly o předání spisů (bod 8 přechodných ustanovení) rovněž postupně. Tyto protokoly se vyhotoví pro každý spis zvlášť a soud je zakládá do správního deníku. Protokolem bude soudní exekutor prokazovat své oprávnění provádět ve věci exekuci. Vzor protokolu bude vložen do aplikace ISAS.
- Při vyrozumívání oprávněných o předávání spisu exekutorům (bod 2 přechodných ustanovení) lze zaslat jednomu oprávněnému vyrozumění týkající se předání více spisů. Není tudíž nutné vytvářet vyrozumění pro každý spis samostatně. Vyrozumění by však mělo obsahovat poučení o možnostech podání návrhu na zastavení exekuce (bod 4 přechodných ustanovení) a možnosti požádat soud o změnu exekutora (bod 5 přechodných ustanovení), případně možnosti změny exekutora dohodou mezi soudními exekutory bez nutnosti rozhodnutí soudu (nový § 44b exekučního řádu). Jelikož v naprosté většině případů bude oprávněným subjekt, který má povinně zřízenou datovou schránku (především OVM), bude doručovat soud vyrozumění do datové schránky. V případě, že oprávněný nebude mít datovou schránku, zašle soud vyrozumění obálkou se zeleným pruhem - typ č. I.

2. Postup při předání spisů, ve kterých byl nařízen výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí
Jelikož v souladu s bodem 3 přechodných ustanovení čl. II o.s.ř. je možné předat spisy soudním exekutorům až po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, které se však dle ust. § 325 odst. 1 o.s.ř. doručuje povinnému až při provádění výkonu, lze v tomto případě zaslat povinnému dle výkladu dohodnutého se zástupci soudů usnesení prostřednictvím doručovacího orgánu nebo datovou schránkou, aniž by byl soudem prováděn výkon. Při tomto výkladu bylo zohledněno, že v souladu s bodem 6 přechodných ustanovení není soudní exekutor vázán návrhem oprávněného na způsob vedení výkonu rozhodnutí.

Pokud již byly movité věci sepsány, předá soud soudnímu exekutorovi i tento soupis. Pokud již byly movité věci povinnému odebrány nebo byly na návrh oprávněného zajištěny, předá je soud soudnímu exekutorovi zároveň se spisem a vyznačí předání věcí do protokolu (bod 8 čl. II. přechodných ustanovení).

Soud po 1. 1. 2013 již ve výše uvedených věcech nebude činit soupisy majetku.

Pokud byla ve věci nařízena dražba, soud dražbu před předáním spisu exekutorovi zruší.

Pokud již dražba úspěšně proběhla, vydá výtěžek oprávněnému soud a spis exekutorovi nepředává.

Soud by rovněž neměl předávat ty spisy, kde přichází do úvahy postup podle § 330 odst. 4 a 5 o.s.ř..

3. Postup při předání spisů, ve kterých byl nařízen výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí.

Pokud bylo vydražitelem zapláceno nejvyšší podání a soud již před 1. 1. 2013 vydal rozvrhové usnesení, spis exekutorovi nepředává a přiznané částky vyplatí po právní moci rozvrhového usnesení oprávněným.

V ostatních případech soud předá spis exekutorovi.

Poznámka: Věta první platí za předpokladu, že zde nejsou ještě další nemovitosti, jejichž prodej byl navrhován, kde však nedošlo ještě k rozvrhu.

4. Postup při předání spisů, ve kterých byl nařízen výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy

Pokud již bylo dle pravomocného usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy započato plátcem (plátcí) mzdy v provádění srážek, je nutné předat soudnímu exekutorovi pouze spisy, ve kterých je soudu známo, že aktuálně zaměstnavatel srážky provádí. Pokud tato skutečnost není soudu známa, lze spis předat exekutorovi až v případě, kdy soudu dojde ve věci podání, na základně kterého bude potřeba učinit úkon ve věci (např. návrh na odklad či zastavení výkonu rozhodnutí).

5. Postup při předání spisů, ve kterých byl nařízen výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva

Tyto spisy soudnímu exekutorovi není nutné předávat.

6. Postup při předání spisů, ve kterých byl nařízen výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu nebo příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu

Tyto spisy soudnímu exekutorovi není nutné předávat. Spis se předá exekutorovi až v případě, kdy soudu dojde ve věci podání, na základně kterého bude potřeba učinit úkon ve věci (např. návrh na odklad či zastavení výkonu rozhodnutí).

7. Postup při předání spisů, ve kterých byl nařízen výkon rozhodnutí postižením jiných majetkových práv

Tyto spisy soudnímu exekutorovi není nutné předávat, s výjimkou případů, kdy se postihuje právo na vydání nebo dodání movitých věcí dle § 320 odst. 3 o.s.ř., kde se postupuje obdobně jako u výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí. Spis se jinak předá exekutorovi až v případě, kdy soudu dojde ve věci podání, na základně kterého bude potřeba učinit úkon ve věci (např. návrh na odklad či zastavení výkonu rozhodnutí).

8. Postup vyznačení předání spisu v aplikaci ISAS

Předání jednotlivých spisů se v aplikaci ISAS vyznačí na formuláři AEE021F - Rejstřík E – podrobně. Zde v bloku Průběh řízení, pole Druh přibude nová hodnota PŘED.EXEK (popis Předáno exekutorovi). Na formuláři AEE022F se ve sloupci Popis vyplní exekutor, kterému byl spis předán.

Na formuláři AAZ025F se pak vyznačí umístění spisu PŘEVEDENO. Předáním spisu soudnímu exekutorovi se věc vyznačí jako odškrtnutou. Ve výkazu pro rejstřík E přibude položka pro počet věcí předaných soudnímu exekutorovi.

Podrobné informace získají soudy na školení distribuce.

9. Postup soudu při žádosti oprávněného o předání spisu vybranému soudnímu exekutorovi

Pokud oprávněný před předáním spisu určenému exekutorovi písemně požádá o změnu exekutora podle bodu 5 přechodných ustanovení, soud nepředá spis určenému exekutorovi, rozhodne o změně exekutora, a pokud návrhu vyhoví, zproští určeného exekutora provedením výkonu rozhodnutí a pověří navrženého exekutora. Po právní moci usnesení spis postoupí pověřenému exekutorovi.

10. Postup soudního exekutora po zastavení exekuce

Soudní spisy, ve kterých soudní exekutor zastavil exekuci podle bodu 4 přechodných ustanovení, převezme od soudního exekutora zpět soud po právní moci usnesení o zastavení exekuce a provede jejich archivaci.

11. Postup soudního exekutora při vybrání soudního poplatku

Je-li v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí uloženo povinnému uhradit soudní poplatek, soudní exekutor provede exekuci i k vymožení tohoto poplatku. Po jeho vybrání zašle soudní exekutor poplatek na účet soudu s variabilním symbolem, který je uveden v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Bude-li v předaném spise exekuce zastavena, aniž dojde k vymožení soudního poplatku, soudní exekutor zašle vymáhajícímu úředníkovi soudu usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí společně s usnesením o zastavení exekuce (s doložkami právní moci) a se sdělením, že soudní poplatek nebyl vymožen a jaké úkony byly k vymožení poplatku provedeny.

Příloha č. 3: Otázky do dotazníkového šetření:

1. Jste muž/žena
2. Váš věk: 20 až 39; 40 až 59; 60 a více
3. Vaše vzdělání: SOU, SŠ, VŠ
4. Jste: zaměstnán/ OSVČ / jiný příjem
5. Postačuje Váš příjem pro úhradu Vašich životních nákladů? ano/ne
6. Pokud máte vyšší příjem, než náklady, jak přebytek příjmu využíváte? úspory si ponechávám pro další potřebu/ ukládáním úspor do banky/investování
7. Setkali jste se někdy s nějakou formou poskytování půjček či úvěrů? Pokud ano, který subjekt je nabízel? banka/úvěrová nebankovní společnost/obojí

8. Máte Vy sám (sama) nějakou půjčku? ano/ne
9. Pokud máte půjčku, kdo jí poskytl? banka/nebankovní subjekt/jiný subjekt
10. Je pro Vás splácení půjčky obtížné? ano, splácení půjčky mě omezuje, ale počítal jsem s ním/ne, počítal jsem se splátkou předem, nijak mě neomezuje/ne, ale splátka je vyšší, než jsem původně počítal/ ano, omezuje mě výrazněji, splátka je vyšší, než jsem počítal(a)/ano, s takovou splátkou jsem nepočítal, nedostává se mi peněz jinde
11. Půjčka či úvěr slouží: k pořízení předmětu dlouhodobé spotřeby (auto, hypotéka na nemovitost či zhodnocení stávající nemovitosti)/ke krytí momentálně nezbytné investice (oprava či koupě domácího spotřebiče)/k zajištění nezbytného chodu domácnosti
12. Je doba splácení půjčky či úvěru delší, než je životnost věci, která byla z půjčky (úvěru) zakoupena? ano/ne
13. Půjčka či úvěr je (byla) splatná: do jednoho roku/ jeden rok až pět let/ delší, než pět let
14. Měl jste poskytnutý úvěr či půjčku v minulosti? ano/ne
15. Podařilo se půjčku splatit v termínu? ano/ne
16. Setkali jste se ve svém okolí s někým, od koho byly vymáhány peníze? ano/ne
17. Kdo peníze vymáhal? exekutor/soud/vymáhací agentura
18. Jak skončilo vymáhání pohledávky? Povedlo se vše zaplatit/část pohledávky byla nezaplacená/zaplaceno nebylo nic - není kde brát

Summary:

This thesis deals with the enforcement of judgments, foreclosures, indebtedness in the Czech Republic and some of the phenomena that are associated with it. At first it describes the legal regulation, which treats the conditions under which it is possible to lead the verdict enforcement. If enforced under Act No. 99/1963 Coll. Code of Civil Procedure, as amended, Code of Civil Procedure this procedure is called "enforcement". If enforced pursuant to Act No. 120/2001 Coll. Enforcement Procedure, as amended, this procedure is called "executions." If enforced pursuant to Act No. 280/2009 Coll. Tax Code, as amended, this procedure is called "tax foreclosures". Subsequently, the thesis deals with address data on household debt. Household indebtedness is observed in the time series from 1993 to 2012, for the independent Czech Republic. Household indebtedness will be confronted with debt Czech Republic. Value of debt in both cases continue to rise, but each has the debt of other causes. For households may default on receivables result in forced recovery, which increased costs. The author proposes several kinds of measures to improve the situation. Educational programs should students of secondary schools and colleges as detailed as possible to show the risks of life on the debt. Increased surveillance powers of the Czech National Bank not only the banking sector, or insurance companies. Surveillance should be allowed over any institutions that offer financial services, including the private credit companies. The third measure is the unification of the existing fragmented legislation and the adoption of a law that will regulate the enforcement of monetary claims. In the Czech Republic there are now three laws governing the enforcement of monetary claims. There may be many different procedures for recovery, but on the contrary should be a procedure only one. One action will ensure the stability of the environment in which the recovery of claims, the same approach as among all legitimate creditors, as well as mandatory on the part of borrowers.

Abstrakt:

Tato diplomová práce se zabývá výkonem rozhodnutí, exekucemi, zadlužováním v České republice a některými jevy, které jsou s ním spojeny. Nejprve popisuje právní předpisy, které upravují podmínky, za kterých lze vést výkon rozhodnutí. Pokud se vymáhá podle zákona č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, nazývá se toto řízení „výkonem rozhodnutí“. Pokud se vymáhá podle zákona č. 120/2001 Sb. exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů, nazývá se toto řízení „exekucí“. Pokud se vymáhá podle zákona č. 280/2009 Sb. daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, nazývá se toto řízení „daňovou exekucí“. Následně se diplomová práce zabývá údaji o zadlužování domácností. Zadlužení domácností je sledováno v časové řadě od roku 1993 do roku 2012, po dobu existence samostatné České republiky. Zadlužení domácností bude konfrontováno se zadlužením České republiky. Hodnoty zadlužení v obou případech neustále rostou, ale každé ze zadlužení má jiné příčiny. U domácností může nesplácení pohledávek vyústit v nucené vymáhání pohledávky, které přináší zvýšené náklady. Autor práce navrhuje několik druhů opatření na zlepšení situace. Vzdělávací programy, které by měly studentům středních škol a vyšších odborných škol co nejpodrobněji ukázat rizika života na dluh. Zvýšení dohledových pravomocí České národní banky nejen nad bankovním sektorem, či pojišťovny. Dohled by měl být umožněn nad veškerými institucemi, které nabízejí finanční služby, tedy včetně soukromých úvěrových společností. Třetím opatřením je sjednocení dosavadní roztržité právní úpravy a přijetí jednoho zákona, který bude regulovat vymáhání peněžitých pohledávek. V České republice nyní existují tři zákony upravující vymáhání peněžitých pohledávek. Nemusí existovat mnoho různých postupů při vymáhání, ale měl by naopak existovat postup pouze jeden. Jeden postup zaručí stabilitu prostředí, ve kterém jsou pohledávky vymáhány, stejný přístup jak na straně všech oprávněných věřitelů, tak i na straně povinných dlužníků.

Klíčová slova v českém jazyce:

Oprávněný věřitel

Povinný dlužník

Exekuce, exekuční řízení

Peněžité plnění (nárok na peníze)

Key words:

Justified creditor

Obligatory debtor

Execution, executive proceeding

Debt (claim on money)

Court, legal proceedings